

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
Bulletin

Ročník 4

Číslo 2

Bratislava 1996

OBSAH

Kniha - ohrozený druh? /3

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

Daniela Slížová - Igor Prokop: Program elektronizácie knižníc ako súčasť rozvoja informačných sietí Slovenskej republiky /4

Daniela Gondová: Spolupráca akademických knižníc /10

Oľga Straková: Z histórie Štátnej vedeckej knižnice v Prešove /14

Nataša Balážová: Okresná knižnica Gašpara Fejérpataky-Belopotockého v Liptovskom Mikuláši /18

INFORMÁCIE

Anna Vydrová: Prvý slovenský knihovnícky kongres /20

Deklarácia 1. slovenského knihovníckeho kongresu /22

O čom rokovala správna rada SAK? /24

Valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc /25

Uznesenie valného zhromaždenia Slovenskej asociácie knižníc,
Žilina 28. marca 1996 /26

Ktoré knižnice sú členmi Slovenskej asociácie knižníc? /27

Ján Guľa: INFOS '96 je za nami /29

Eva Kundrátová: Príspevok ŠVK ku Dňom mesta Košice /31

Ján Kurák - Vlasta Cikatricisová: Knižnice budúcnosti /32

PROFILY

Jozef Hajdušek: Jozef Kuzmík 75-ročný /35

EBLIDA informuje /38

Slovenská asociácia knižníc
Bulletin 2/96

VYDAVATEĽ

Slovenská asociácia knižníc
Sekretariát (prechodne):
Nám. slobody 19, 812 23 Bratislava

PRESEDA SAK

Ján Kurák

HLAVNÝ REDAKTOR

Jozef Hajdušek

REDAKČNÁ RADA

Ludmila Čelková, Marta Čomajová, Oľga Kaliská, Darina Krausová,
Peter Kružlík, Eva Kundrátová, Mária Mlynáriková

MIESTO A ROK VYDANIA

Bratislava 1996

NÁKLAD

130 výtlačkov

TLAČ

SITK - Centrum VTI SR Bratislava

VYDÁVA SA PRE INTERNÚ POTREBU SAK ŠTYRIKRÁT ROČNE

Kniha - ohrozený druh?

Približne o necelé 4 roky vkročíme do nového tisícročia. Nie je to tak dávno, čo sa rok 2000 spájal so sci-fi literatúrou a keď si najmä botanici a zoológovia pri ohrození niektorého z druhov kládli otázku, či "prežije rok 2000". Všetci sme videli vstup do tretieho tisícročia ako významný medzník v dejinách ľudstva a všetci sme očakávali, že väčšina problémov, ktoré ľudstvo trápili, bude už azda vyriešených. No ako zvyčajne, všetko je inak. Ľudstvo sa síce niektorých zo svojich problémov zbavilo, ale stále ich tu ostáva dosť, na riešenie ktorých čaká rok 2010 či 2050? Alebo nebudaj rok 3000? Ale to už znova končí realita a začína science fiction!

Jedným z problémov, ktorý sa nám knihovníkom sotva podarí vyriešiť v tomto tisícročí (a pritom sme v to tak veľmi dúfali), nie je problém ohrozenia druhu ani botanického ani zoologického, ale kultúrneho. Je to problém, ktorý podľa môjho názoru v nijakom prípade nevyrieši existencia iných nosičov informácií, akými sú mikrofiše a rozličné elektronické médiá. Je to totiž problém prístupu štátnej politiky k priestorovým problémom knižníc.

Je veľmi pravdepodobné, že už v tomto tisícročí, t. j. o necelé 4 roky, bude na Slovensku existovať sieťovo prepojený súborný katalóg tvorený v jednotlivých vedeckých a vysokoškolských knižniciach. No ak sa napriek tomu nezačne priestorová situácia knižníc riešiť okamžite, cesta knihy k čitateľovi sa neskráti. Čitateľ na území Bratislavy sa síce veľmi rýchlo dozvie, že kniha, ktorú potrebuje, je napríklad vo fonde Slovenskej technickej knižnice, ale do rúk ju dostane až o niekoľko dní, lebo knižnica ju má v detašovanom sklade mimo Bratislavy. Podobná situácia nastane v Ústrednej knižnici SAV, ktorá má sklady na piatich miestach, a tak isto v Univerzitnej knižnici, ktorá je čo do skladového priestoru tiež už "na konci s dychom". A tak je to aj v ďalších vedeckých knižniciach, ktoré majú knihy umiestnené v priestoroch ohrozujúcich nielen knihy, ale aj zdravie ľudí, ktorí s nimi pracujú.

V prvom februárovom týždni sa stretli bratislavskí členovia Komisie pre dlhodobý rozvoj knižníc SAK. Jednou z úloh, riešením ktorej sa chcú v budúcom období hlbšie zaoberať, je aj problematika priestorových podmienok rozvoja knižníc. Jednu z čiastkových možností riešenia videli aj v "oprášení" projektov depozitnej knižnice spred takmer dvadsiatich rokov. Čiastkových preto, lebo zďaleka nejde iba o skladové, ale najmä o prevádzkové a študijné priestory.

Všetci vieme, že akékoľvek riešenie tohto problému bude vyžadovať nemalé finančné prostriedky. Riešiť ho však treba, a to hneď. O jeho akútnosti treba neustále presviedčať predstaviteľov vlády i parlamentu. Veď hádam nechceme, aby ešte aj naši vnuci v treťom tisícročí pokladali jeho vyriešenie za science fiction?!

PhDr. Marcela Horváthová
riaditeľka ÚK SAV

Program elektronizácie knižníc ako súčasť rozvoja informačných sietí Slovenskej republiky

Ing. Daniela Slížová - Ing. Igor Prokop,

Slovenská národná knižnica - Matica slovenská v Martine

I. Úvod

Jedným z predpokladov prijatia Slovenskej republiky do Európskej únie bude aj schopnosť zapojiť sa v čo najkratšom čase do európskych infraštruktúr, ktoré predstavujú základné integračné nástroje.

Globálna informačná spoločnosť prestáva byť víziou a stáva sa realitou. Na poslednej konferencii európski ministri skupiny najvyspelejších štátov sveta schválili zásady, z ktorých sa bude budovanie takejto spoločnosti odvíjať. Medzi jedenástimi základnými projektmi, ktoré sú zamerané na nové technológie, je projekt informačných superdiaľnic, do ktorého patria aj elektronické knižnice. Cieľom týchto superdiaľnic je vytvoriť multimedialne siete obsahujúce svetové kultúrne dedičstvo. Je preto nevyhnutné, aby sa aj slovenské knižnice zapojili aktívne do týchto programov.

Slovenská republika musí tieto trendy nielen teoreticky sledovať, ale aj prijímať dlhodobé konkrétne programy a projekty, orientované týmto smerom. Tieto programy nemôžu byť zamerané len na zabezpečenie technických aspektov modernej telekomunikačnej infraštruktúry, ale musia sa orientovať na oblasť spracovania, sprístupňovania a využívania informačných zdrojov. Základné prvky v tejto infraštruktúre predstavujú knižnice všetkých typov prepojené počítačovými sieťami do tzv. globálnej virtuálnej knižnice.

Vo vyspelých krajinách sa mení chápanie pojmu knižnica. Z prevažne uzavretých inštitúcií, ktoré zhromažďujú, spracovávajú a uchovávajú fondy, sa budujú otvorené inštitúcie, ktoré sprostredkovávajú a dodávajú informácie prostredníctvom najnovších technológií. Tento trend umožňuje poskytovať knižniciam služby na kvalitatívne vyššej úrovni. Knižnica by mala používateľovi sprístupňovať nielen svoje vlastné primárne a sekundárne zdroje, ale i zdroje všetkých ostatných knižníc, domácich i zahraničných. Knižnice tak výrazne prispievajú k vlasteneckej výchove a celoživotnému vzdelávaniu obyvateľstva. Financie vynakladané na prevádzku knižnice treba chápať nie ako výdavky, ale ako investície do vedomostí a znalostí obyvateľstva, do budúcnosti národa a štátu.

Národný knižničný systém, v rámci ktorého knižnice Slovenskej republiky navzájom spolupracujú, uplatňujúc pritom normy, štandardy a informačné technológie, je integrálnou súčasťou štátneho informačného systému. Národný knižničný systém sa buduje ako decentralizovaný a otvorený. Manifest UNESCO z novembra 1994 konštatuje, že rozvoj demokracie, tvorivosť občanov a ich účasť na verejnom živote "závisí od primeraného vzdelania, ako aj do slobodného a neobmedzeného prístupu k poznatkom, myšlienkam,

kultúre a informáciám". Práve knižnice umožňujú realizovať tento princíp demokratického vývoja spoločnosti.

Slovenské knižnice obsahujú obrovské množstvo dokumentov, ročne poskytujú milióny výpožičiek a informácií rôzneho druhu a významne sa podieľajú na výchove a vzdelávaní obyvateľstva. Efektívnosť ich činnosti je však relatívne nízka najmä v oblasti kooperatívneho spracovania a doplňovania fondov. Absencia moderných technológií v slovenských knižniciach spôsobuje redundanciu v oblasti spracovania dokumentov, ako aj pomerne nízku mieru využívania existujúcich informačných zdrojov knižníc. Súčasná transformácia knižníc sa chápe ako prechod od poskytovania služieb na základe vlastníctva dokumentu k poskytovaniu služieb na základe prístupu k dokumentom prostredníctvom informačných a telekomunikačných technológií. Je to dôsledok stáleho zvyšovania rýchlosti generovania nových poznatkov a informácií v celosvetovom meradle.

II. Charakteristika súčasného stavu elektronizácie knižníc

Elektronizácia knižníc SR je na rôznej úrovni, čo vyplýva predovšetkým z nekoordinovaného postupu pri zavádzaní výpočtovej techniky v knižniciach. Knižnice patriace do rezortu MK SR môžeme rozdeliť do troch skupín. Do prvej patrí SNK a UK Bratislava, do druhej patria knižnice, ktoré už viac ako desať rokov sa snažia pracovať v automatizovanom režime (obvykle len čiastkové agendy) na počítačoch, ktoré pre nich boli dostupné. V podstate v týchto knižniciach bude nevyhnutné v najbližšom čase inovovať výpočtovú techniku a zakúpiť vyhovujúci software. Ide o ŠVK Banská Bystrica, ŠVK Košice a ŠVK Prešov. Do tretej môže zahrnúť okresné knižnice.

Dve najväčšie knižnice - SNK MS a UK Bratislava získali v posledných rokoch vďaka nadácii A. W. Mellona financie na nákup základného hardwaru a softwaru na realizáciu projektu CASLIN. Aj tieto knižnice však potrebujú výraznú finančnú dotáciu na dobudovanie a rozvinutie technického vybavenia tak, aby mohli komplexne zabezpečiť funkcie obsiahnuté v projekte CASLIN.

Koncom roku 1995 získalo grant Mellonovej nadácie konzorcium košických knižníc - KOLIN, ktorého členmi sú ŠVK Košice, Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach a Prešove, Univerzitná knižnica Technickej univerzity Košice.

Veľké knižnice, ako napr. SITK Bratislava, Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri TU vo Zvolene, Slovenská lekárska knižnica v Bratislave, Slovenská poľnohospodárska knižnica v Nitre, Ústredná knižnica SAV, akademické knižnice, sú čiastočne vybavené hardwarom a softwarom, doteraz však chýba možnosť efektívnej kooperácie medzi všetkými knižnicami, predovšetkým prepojenie prostredníctvom sietí.

Vybavenie okresných knižníc výpočtovou technikou je veľmi rozdielne. Podstatná časť knižníc vlastní základnú výpočtovú techniku, niektoré však len minimálne technické vybavenie, ale žiadna okresná knižnica nie je vybavená výpočtovou technikou na optimálnej úrovni, ktorá by umožňovala prevádzku komplexného knižnično-informačného systému so všetkými potrebnými funkciami a službami. V týchto knižniciach sú inštalované rôznorodé knižničné softwarové systémy domácej proveniencie, ktoré sa využívajú pre oblasť

akvizície, katalogizácie, evidencie čitateľov, výpožičiek a poskytovanie informačných služieb.

Na rutinné spracovanie knižničného fondu a rozličných informačných báz dát sa v knižniciach väčšinou používajú systémy domácej proveniencie, rozličné aplikácie systému CDS/ISIS, prípadne softwarové produkty vyvinuté vlastnými silami pre potreby jednotlivých knižníc. Nedostatok finančných prostriedkov na nákup hardwaru a softwaru spôsobil, že väčšina knižníc má zautomatizované len niektoré základné agendy a procesy, spravidla tie, ktoré sú z hľadiska knižnice ako inštitúcie najprácejšie.

V posledných dvoch rokoch vzniklo niekoľko programov na automatizáciu knižníc. Tieto programy riešia problematiku len parciálne z pohľadu jedného rezortu, prípadne len jeho časti. Ako príklad môžeme uviesť rezort Ministerstva školstva, kde akademické knižnice riešia svoju automatizáciu väčšinou prostredníctvom príslušnej univerzity, prípadne združovaním do rozličných konzorcií. Mimo týchto programov však zostávajú knižnice základných a stredných škôl, ktorých vplyv na mládež, jej výchovu a vzdelanie je výrazný.

Len málo knižníc má dostatočne vybudovanú lokálnu počítačovú sieť. Ešte horšia je situácia s prístupom do globálnej siete Internet, resp. SANET. Združenie SANET požaduje od používateľov siete SANET, ktorí nie sú z rezortu školstva, poplatky, ktoré knižnice nie sú schopné hradiť zo svojich rozpočtov.

III. Predmet riešenia a ciele navrhovaného programu

Zákon o štátnom informačnom systéme č. 261/1995 vytvára základné legislatívne predpoklady na systematické budovanie informačnej spoločnosti na Slovensku. Nevyhnutným predpokladom pre organické začlenenie knižníc do tohto systému je rozpracovanie celého radu legislatívnych, organizačných, metodických a technických opatrení. Vytvorenie národnej informačnej siete knižníc je predpokladom pre zapojenie do medzinárodných informačných štruktúr.

Vzhľadom na celospoločenský dosah tohto programu a jeho význam pre všetky oblasti spoločenského života, intelektuálnu a finančnú náročnosť navrhujeme, aby sa tento program stal vládnym programom s vysokou prioritou ako integrálna súčasť programu budovania štátneho informačného systému.

Vzhľadom na medzirezortný charakter budovania integrovaného informačného systému knižníc navrhujeme konštituovať v zmysle 4, ods. 1 zákona NR SR č. 261/1995 pri Rade vlády Slovenskej republiky pre informatiku sekciu pre informatizáciu slovenských knižníc.

Ciele programu:

- vytvoriť otvorenú národnú informačnú sieť knižníc SR s medzinárodnými väzbami,
- vybudovať knižničné a informačné služby na báze moderných počítačových a telekomunikačných prostriedkov,
- realizovať prevádzku súborného katalógu slovenských knižníc na báze súborného katalógu SNK MS vrátane kooperatívnej katalogizácie,

- realizovať retrokonverziu existujúcich katalógov slovenských knižníc podľa osobitného programu,
- zvyšovať informačnú a komunikačnú gramotnosť používateľov knižníc, smerujúcu k celoživotnému využívaniu informačných zdrojov v profesijnom, spoločenskom i osobnom živote,
- umožniť prístup do medzinárodných sietí knižníc,
- umožniť prístup k ďalším informačným zdrojom siete Sanet a Internet vrátane tých informácií, ktoré umožňujú zvyšovať dynamiku rozvoja hospodárstva.

Integrovaný informačný systém slovenských knižníc z hľadiska jeho obsahu

Integrovaný informačný systém slovenských knižníc bude poskytovať používateľom všetky možné dostupné informácie. Obsah integrovaného informačného systému slovenských knižníc je možné rozdeliť na informácie, ktoré priamo vznikajú v knižniciach, a na sprostredkované informácie.

A. Vlastné informácie knižníc

- Slovenská národná bibliografia - v súčasnosti spracúvaná a sprístupňovaná prostredníctvom klasických papierových médií a na disketách v SNK MS. Jej časť je už prístupná aj prostredníctvom siete Internet v režime online. Viac ako 700 000 bibliografických záznamov je prístupných len v lokálnej báze SNK MS. Je reálny predpoklad, že koncom roku 1996 budú už tieto záznamy prístupné online v sieti Internet;
- súborný katalóg slovenských knižníc, ktorý by mal obsahovať záznamy o dokumentoch uchovávaných v knižniciach, sa bude vytvárať na základe kooperatívnej katalógizácie a rekonverzie existujúcich klasických katalógov. Jeho správa a riadenie bude zabezpečovať SNK MS, ktorá už začala s realizáciou niektorých jeho častí. Záznamy uložené v súbornom katalógu budú zodpovedať formátu UNIMARC a budú rešpektovať záväzné odporúčania ISBD. Použitie medzinárodných štandardov, ako je už spomínaný UNIMARC, ISBD, ako aj protokol Z 39.50 umožní začlenenie súborného katalógu slovenských knižníc do európskych a svetových knižničných štruktúr (projekt ONE-OPAC Network in Europe, AECNL - Acces to Electronic Catalogues of National Libraries atď.);
- lokálne katalógy jednotlivých knižníc;
- úplné texty dokumentov, časopisov a novín, resp. ich vybraných častí;
- vytváranie všeobecných informačných serverov na báze WWW serverov alebo GOPHER serverov, ako aj FTP serverov jednotlivých knižníc;
- štatistické knižničné údaje;
- transakčné údaje vznikajúce v jednotlivých procesoch činnosti knižnice, napr. elektronické objednávky dokumentov.

B. Informácie sprostredkované knižnicami

- informácie vytvorené knižnicami a informačnými pracoviskami mimo územia SR;
- úplné texty dokumentov, časopisov a novín, resp. ich vybraných častí;
- informácie vytvorené mimo knižníc na území SR.

IV. Základné východiská realizácie programu

Vychádzajúc z cieľov programu, **navrhujeme:**

1. V zmysle § 10 zákona číslo 261/1995 o štátnom informačnom systéme prijať ako záväzné medzinárodné normy, štandardy a odporúčania a z nich vychádzajúce národné normatívne a metodické materiály pre spracovanie informácií o dokumentoch v slovenských knižniciach. Okrem štandardov pre Štátny informačný systém, ktoré boli prijaté vládou SR uznesením číslo 516/93, ide najmä o špecifické knižničné štandardy ISO 2709, ISO 10646-UNICODE, UNIMARC, ISBD.
2. V zmysle citovaného zákona musia projekty automatizácie knižníc zohľadňovať príslušné štandardy.
3. Zabezpečiť budovanie súborného katalógu slovenských knižníc prostredníctvom SNK MS.
4. Zabezpečiť podmienky pre budovanie lokálnych automatizovaných systémov jednotlivých knižníc umožňujúcich ich prepojenie do národnej a medzinárodných informačných sietí.
5. Zabezpečiť technické prepojenie národnej informačnej siete knižníc prostredníctvom telekomunikačnej infraštruktúry SR.
6. Zabezpečiť finančné krytie budovania národnej informačnej siete knižníc prevažne zo štátneho rozpočtu s využitím možnosti financovať čiastkové projekty z neštátnych zdrojov a zahraničných rozvojových programov.

V. Nástroje na dosiahnutie cieľov projektu

Tieto nástroje možno rozdeliť na:

- *hardware* - počítače, na ktorých sa spracovávajú, uchovávajú a sprístupňujú informácie v knižniciach, vrátane pracovných staníc, tlačiarní, scannerov a ďalších prídavných zariadení. Každá knižnica by mala mať aspoň jeden výkonný server a dostatočný počet pracovných staníc a ďalších prídavných zariadení na zabezpečenie požadovaných funkcií. Konfigurácia hardwarového vybavenia sa pritom môže líšiť v závislosti od veľkosti a typu knižnice, poskytovaných služieb a pod.;
- *software* - systémový i aplikačný, ktorý zabezpečuje na inštalovanom hardvare funkcie a služby uvedené vyššie. Aj tu sa ponúka široký výber produktov. Ako operačný systém však odporúčame preferovať operačné systémy UNIX vyhovujúce najnovším podmienkam štandardizácie, príp. operačný systém Windows NT. K vytváraniu prostriedkov vzájomnej komunikácie medzi rôznymi systémami na báze nových štandardov speje aj výskum a vývoj v rámci knižničných programov a projektov vo svete;
- *lokálne siete* - hardware, sieťový software, kabeľáž atď., ktoré slúžia na prepojenie autonómnych počítačov, pracovných staníc a terminálov do integrovaných komplexov, zabezpečujúcich vzájomnú spoluprácu častí lokálneho systému. Aj tu sú možné rôzne riešenia v závislosti od špecifik jednotlivých knižníc, ktoré siahajú od jednoduchých sietí spájajúcich len niekoľko počítačov a pracovných staníc používateľov až po zložité komplexy flexibilných rýchlych štrúrovaných sietí;

- *globálne siete*, telekomunikačná sieťová infraštruktúra, zabezpečujúca prenos informácií na veľké vzdialenosti, informačné superdiaľnice. Túto problematiku je potrebné riešiť na najvyššej úrovni v rámci štátnej informačnej politiky a štátneho informačného systému. Vybudovanie informačných superdiaľnic sa stáva strategickou úlohou štátu. Knižnice ako otvorené verejné inštitúcie musia byť napojené na otvorené siete v každom prípade musia mať zabezpečený prístup do globálnej siete Internet a musia byť z tejto siete viditeľné,
- *ľudské zdroje*: predovšetkým personál knižníc. Je potrebné personál vyškoliť na vysokej úrovni, aby mohol plniť dané úlohy a nové funkcie knižnice. Knižnice sú personálne poddimenzované, nemajú dostatok odborníkov pre oblasť výpočtovej techniky ani vysokokvalifikovaných knihovníkov a informačných špecialistov so znalosťou cudzích jazykov.

VI. Etapy realizácie programu

I. etapa

- A. Vzhľadom na stav realizácie medzinárodného projektu CASLIN (Czech and Slovak Library Information Networ), ktorého cieľom je vytvoriť medzinárodnú informačnú sieť na základe národných informačných sietí, zabezpečiť dofinancovanie SNK MS Martin a Univerzitnej knižnice v Bratislave tak, aby tvorili základ integrovaného informačného systému slovenských knižníc.
- B. Ďalej v rámci I. etapy dokončiť rozpracované projekty:

ŠVK Banská Bystrica,
 KOLIN (ŠVK Košice, TU Košice, UPJŠ Košice a Prešov),
 SITK Bratislava,
 Okresné knižnice (výber piatich podľa stavu rozpracovanosti, predložených projektov a pripravenosti).

II. etapa (1996-1998)

V II. etape pôjde o dokončenie ďalších rozpracovaných projektov knižníc z rezortu kultúry i mimo neho a ich prepojenie prostredníctvom siete.

Stav rozpracovanosti automatizácie v knižniciach navrhnutých do II. etapy je na rôznom stupni. Bude potrebné prehodnotiť projekty týchto knižníc z hľadiska ich začlenenia do knižnično-informačnej siete, dodržiavania požadovaných štandardov a schopnosti kooperácie s ostatnými knižnicami a súborným katalógom. V súčasnosti používané systémy v týchto knižniciach nespĺňajú všetky kritériá, kladené na integrovaný knižnično-informačný systém.

III. etapa 1998-2000

Ostatné knižnice

Spolupráca akademických knižníc

PhDr. Daniela Gondová,

Ústredná knižnica FiF UK v Bratislave

Neviem, prečo práve ja som bola oslovená napísať príspevok o spolupráci vysokoškolských (po mojom akademických) knižníc, veď ja v akademicknej knižnici pracujem len od 1. novembra 1990. V našich akademických knižniciach je mnoho kolegov, zväčša síce kolegyň, ktoré tu pracujú oveľa dlhšie, majú nesporne viac skúseností a na tému spolupráca by možno napísali oveľa viac a lepšie ako ja.

Pred svojim príchodom na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského som pracovala 13 rokov v bratislavskej Univerzitnej knižnici. Počas tohto obdobia som mala, vďaka aktívnej účasti v riešení štátnej výskumnej úlohy Integrovaný knižnično-informačný systém na báze elektronizácie - IKIS, možnosť pracovne sa stretnúť a zoznámiť s mnohými knihovníkmi, najmä z vedeckých a okresných knižníc. Knižnice a knihovníkov z vysokých škôl som temer nepoznala. Poznala som však prácu bratislavskej Univerzitnej knižnice a jej metodické materiály, ktoré vznikli v čase, keď jednou z jej funkcií bola i metodická gescia nad vysokoškolskými knižnicami. Domnievam sa, že to bolo obdobie častejších stretnutí a aktívnejšej spolupráce vysokoškolských knihovníkov ako v súčasnosti. Dnes je však metodická spolupráca slovné spojenie, ktoré v mnohých vyvoláva nesúhlas a odpor, ale nemôžem sa ubrániť myšlienke, že vysokoškolskí knihovníci sa v období metodickej gescie Univerzitnej knižnice stretávali práve preto, že ich ktosi "zhora" oslovoval a pozýval na stretnutia.

Prečo si to myslím? Dôvodov je niekoľko, postupne sa k nim dostaneme.

Ústredná knižnica Filozofickej fakulty UK vznikla po delimitovaní z knižnice slúžiacej pre spoločenskovedné pracoviská Univerzity Komenského. Pri príprave základných koncepčných materiálov, knižničného organizačného poriadku a ďalších podobných dokumentov to boli práve metodické príručky vypracované v Univerzitnej knižnici, z ktorých bolo možné čerpať potrebné informácie a rady. Pri delení knižnice som sa prvýkrát stretla s absenciou "niekoho kompetentného a múdreho", s kým by bolo možné konzultovať, príp. sa poradiť napríklad o tom, či nami navrhovaný postup je správny a spoločensky prospešný. Ale toto obdobie je už za nami, problémy sme vyriešili a museli sme si pomôcť sami.

Avšak pred knižnicami na univerzitách, vysokých školách, fakultách je množstvo rôznych úloh a problémov, ktorých riešenie (len malý príklad - automatizácia knižnično-informačných činností) by bolo efektívnejšie a racionálnejšie, keby sa postupovalo spoločne. Tieto skutočnosti boli podnetom na vytvorenie, v rámci Slovenskej asociácie knižníc, samostatnej sekcie pre knižnice pôsobiace na univerzitách, vysokých školách a fakultách.

Keďže názvy knižníc na akademickej pôde sú veľmi rôznorodé (od študijno-informačných stredísk, ústredných knižníc, knižníc, univerzitných knižníc), snažili sme sa ich "zastrešiť" pod spoločný pojem akademické knižnice. Tento návrh bol jedným zo záverov z prvého seminára sekcie vysokoškolských knižníc SAK v Banskej Bystrici v októbri 1993. Účastníci stretnutia zvolili päťčlenné predsedníctvo sekcie - Dr. Gondová za UK Bratislava, Ing. Stasselová za STU Bratislava, Dr. Kožuchová za UPJŠ Košice, Dr. Krokavcová za TU Košice, Mgr. Hullová za UMB Banská Bystrica.

Ďalšie stretnutie sekcie akademických knižníc sa uskutočnilo v novembri 1994, opäť v Banskej Bystrici. Hlavným bodom stretnutia bolo prerokovanie materiálu Knižnice vysokých škôl, fakúlt a univerzít. Materiál bol ako podklad do diskusie vopred zaslaný do všetkých vysokoškolských knižníc. Na základe bohatej diskusie sa prítomní na seminári dohodli na týchto záveroch:

- opätovne sa zdôraznilo, že termín "akademické knižnice" najvhodnejšie charakterizuje a súhrnne pomenúva knižnice fakúlt, vysokých škôl a univerzít, čiže knižnice pôsobiace na akademickej pôde. Odporúča sa postupne presadzovať tento termín v odbornej verejnosti a v odbornej tlači;
- vzhľadom k nedostatočnej informovanosti o stave riešenia a implementácii výsledkov v rámci CASLIN požiadať prostredníctvom správnej rady SAK zástupcov Slovenskej národnej knižnice MS o usporiadanie prednášky, príp. seminára na tému CASLIN a akademické knižnice;
- materiál Knižnice vysokých škôl, fakúlt a univerzít možno považovať za prvý pokus o analýzu súčasného stavu v akademických knižniciach. Z diskusie jednoznačne vyplynula požiadavka uskutočniť komplexnú analýzu súčasného stavu akademických knižníc a spracovať štúdiu na riešenie problémov. Štúdiu by bola podkladom pre spracovanie projektu na podporu rozvoja komplexného jednotného knižnično-informačného systému akademických knižníc, ktorý by sa predložil na vyjadrenie grantovej komisii Ministerstva školstva SR;
- o záveroch písomne informovať správnu radu SAK, požiadať o gestorstvo nad analýzou a prípravou štúdie a prípadne aj o určité finančné zabezpečenie uvedených prác.

Ako sa splnili tieto závery?

- Termín akademické knižnice pomaličky pretláčame...
- 28. júna 1995 uskutočnila Matica slovenská - Slovenská národná knižnica a jej Národný bibliografický ústav a Databázové centrum pre bibliografických a informačných pracovníkov slovenských vysokoškolských knižníc prezentačný seminár na tému *Slovenská národná knižnica a vysokoškolské knižnice*. Cieľom podujatia bola prezentácia aktuálnych bibliograficko-informačných služieb ústavov Slovenskej národnej knižnice s osobitným akcentom na využívanie elektronických báz dát Generálneho katalógu SNK a Slovenskej národnej bibliografie v podmienkach vysokoškolských knižníc. Nesmierne pozitívne hodnotím túto aktivitu kolegov zo Slovenskej národnej knižnice a potešiteľný je náš spoločný dohovor uskutočniť ďalšie dve stretnutia v roku 1996 v Bratislave a v Martine, s cieľom naučiť pracovníkov akademických knižníc pracovať s UNIMARC-om a ďalšími štandardmi používanými v rámci CASLIN, resp. v Slovenskej národnej bibliografii.
- Správnu radu SAK sme písomne informovali o záveroch stretnutia v Banskej Bystrici a súčasne sme predložili návrh na spracovanie analýzy pod názvom Komplexná analýza súčasného stavu a pripravenosti akademických knižníc SR na automatizáciu.

Analýza pre nedostatok finančných prostriedkov spracovaná nebola, ale kolegovia zo Slovenskej technickej knižnice - Centra vedecko-technických informácií SR pripravili dve odborné štúdie *Vysokoškolské knižnice, ich postavenie a úlohy vo vyspelých štátoch sveta a v SR* (autorka - PhDr. A. Kramárová, CSc.) a *Stav, pripravenosť a plány akademických knižníc SR na automatizáciu* (autori - Ing. O Lábsky, CSc., Ing. Z. Kaffanová),

ktoré boli predmetom rokovania na treťom stretnutí akademických knižníc v novembri 1995, tentoraz v Bratislave. Účasť a záujem bol značný, výsledok a dojmy zo stretnutia rozpačité. Prečo? Všetci sa zhodli na tom, že spolupráca a častejšie stretávanie sa je potrebné. Ale pri konkrétnej otázke, kto, kedy, kde a na akú tému je ochotný a schopný pripraviť aspoň jeden seminár - žiadna odpoveď, žiaden návrh. Všetci radi prídu, keď ich niekto zavolá a niečo pre nich pripraví. Potvrdzuje mi to moju myšlienku uvedenú na začiatku príspevku - citujem: "Vysokoškolski knihovníci sa v období metodickej gescie Univerzitnej knižnice stretávali práve preto, že ich ktosi 'zhora' oslovoval a pozýval na stretnutia..."

Nakoniec sme sa predsa len dohodli, že v priebehu 1. polroka 1996 pripravíme odborný seminár na tému *CASLIN a akademické knižnice II.* v Žiline.

Seminár sa uskutočnil v spolupráci s Vysokou školou dopravy a spojov v Žiline, pod gestorstvom prorektora doc. Ing. Františka Schlossera, CSc., dňa 27. marca 1996.

Na seminári sa stretlo 21 zástupcov akademických knižníc z celého Slovenska a hostia - Dr. Kucianová, Dr. Tarcalová, Dr. Kovačka, CSc., Ing. Prokop zo Slovenskej národnej knižnice MS v Martine, Birgit Bartels z UMI Londýn, Ing. Karen z Albertina Icome Praha, Mgr. Svršek z Albertina Icome Bratislava.

Keďže seminár obsahom nadväzoval na vlaňajší "martinský" seminár, ťažiskom odborného programu boli vystúpenia kolegov zo Slovenskej národnej knižnice MS v Martine.

Ing. Prokop, námestník riaditeľky SNK, informoval o obsahu vyhlásenia členov CASLIN v súvislosti s ďalším rozširovaním CASLIN. Zdôraznil, že hlavné ťažisko spolupráce s akademickými knižnicami je v budovaní súborného katalógu. Ing. Prokop poďakoval akademickým knižnicam za urýchlené spracovanie a poslanie vyplnených dotazníkov, ktoré boli o. i. tiež jedným z podkladov pre spracovanie programu informatizácie knižníc. Program informatizácie knižníc bude 1. apríla 1996 predložený ministrovi kultúry SR.

Riaditeľ Národného bibliografického ústavu Dr. Kovačka informoval o stave súbežnej slovenskej národnej bibliografie, ktorá postupne prechádza na UNIMARC s dodržiavaním štandardov ISBD. Súčasne oznámil, že už existuje demo verzia CD-ROM SNB, koncom roku 1996, resp. začiatkom roku 1997 bude CD-ROM k dispozícii (za roky 1976 - 1996).

NBÚ pripravuje nové tabuľky MDT - Dr. Kovačka požiadal akademické knižnice o spoluprácu a pomoc pri prekladaní tabuliek. NBÚ sa snaží získať na preklad finančné prostriedky z fondu Pro Slovakia, príp. z niektorej nadácie. Súčasne kolegovia v SNK uvitajú zapojenie sa akademických knižníc do spracovania katalogizačných pravidiel.

Dr. Kovačka ďalej informoval o príprave 9. celoslovenskej bibliografickej konferencie a tlmočil návrh, aby Slovenská asociácia knižníc bola jedným z usporiadateľov. Akademickým knižnicam ponúkol možnosť rokovania v samostatnej sekcii.

Dr. Kucianová sa zamerala na otázky štandardizácie, zdôraznila potrebu vypracovania katalogizačných pravidiel, prekladu tabuliek MDT. Upozornila, že v tomto roku končí SNB na disketách vo výmennom formáte. V súvislosti s prechodom na UNIMARC pripravila SNK už dve školenia a v máji bude ďalšie školenie v Bratislave.

Ďalšou časťou odborného programu bola prezentácia Albertina Icome. V úvodnej časti Ing. Karen, obchodný riaditeľ AIP, stručne predstavil firmu a jej dcérsku spoločnosť AIB (Albertina Icome Bratislava). Súčasne uviedol p. Birgit Bartels, manažérku firmy UMI

Londýn. Pani Bartels charakterizovala jednotlivé typy báz dát, ktoré UMI ponúka, a predviedla ich.

Aj v rámci diskusie odznali ďalšie cenné informácie, napr. prorektor doc. Schlosser ponúkol možnosť spracovania softveru pre konverzné programy v rámci diplomových prác poslucháčov Fakulty riadenia VŠDaS. Diskutovalo sa o spracovaní projektu automatizácie knižníc, ktorý pripravuje doc. Horváth na STU, o možnosti budovania súborného katalógu a prístupu k nemu napr. cez Telnet, WWW, špeciálny Aleph client, protokol Z 39.50, o pláne Slovenskej pedagogickej knižnice obnoviť metodickú činnosť pre vysokoškolské knižnice, o príprave katalógu pracovných činností, o 1. slovenskom knihovníckom kongrese.

Záver z diskusie a seminára možno zhrnúť do týchto bodov:

- v ročných intervaloch pokračovať v seminároch CASLIN a akademické knižnice,
- aktívne sa zapojiť do príprav 9. celoslovenskej bibliografickej konferencie, podľa svojich možností podieľať sa na prekladateľských prácach tabuliek MDT a na spracovaní katalogizačných pravidiel, požiadať doc. Horvátha z STU o bližšiu informáciu o projekte automatizácie knižníc.

Vhodným doplnením a bodkou za seminárom bola návšteva Ústrednej knižnice a ŠIS Vysokiej školy dopravy a spojov, na ktorú nás pozvala Dr. Marta Sakalová.

Odborný program a organizačné zabezpečenie odborného seminára akademických knižníc bolo na veľmi vysokej úrovni. Diskusia bola bohatá, konštruktívna, občas aj búrlivejšia, čo je dôkazom, že nám záleží, aby sa problémy riešili.

Po žilinskom seminári som opäť nadobudla dojem, že akademické knižnice budú užšie spolupracovať, budú sa snažiť o spoločné riešenie zásadných koncepčných problémov. Ak my nepocitíme potrebu spolupracovať a nebudeme ju deklarovať, ani sa o ňu snažiť, nikto nám ju neprikáže. Možno ďalej niektorí z nás budú objavovať dávno objavené, riešiť dávno vyriešené. Ale najhoršia, podľa môjho názoru, je skutočnosť, že budeme neefektívne mŕňať aj to málo peňazí, ktoré dostaneme. Preto opäť výzva: Akademické knižnice, spolupracujme, zapojme sa aktívne do podujatí, ktoré sú pre nás pripravované!

Poznámka:

Ešte pred prípravou návrhu knižničného zákona vedenie Slovenskej asociácie knižníc požiadalo Jazykový ústav L. Š. SAV o vyjadrenie sa k novozavádzanému pojmu "akademické knižnice" namiesto doterajšieho pojmu "vysokoškolské knižnice", ktorý už nie je dost' výstižný pri hľadaní spoločného pojmu pre knižnice známe ako ústredná knižnica, univerzitná knižnica, študijno-informačné stredisko, vedecko-informačné pracovisko atď.

V liste zo dňa 7. 9. 1995 z jazykovej poradne JÚLŠ SAV sa hovorí: "Z jazykového hľadiska nemáme námietky proti termínu akademické knižnice, ktorý sa používa v návrhu knižničného zákona. Tento termín sa uvádza už vo výkladovom slovníku Slovenská knihovnícka terminológia (Martin, MS 1965) s výkladom 1. univerzálna alebo špeciálna knižnica akadémie vied; 2. knižnica vysokoškolskej mládeže (napr. Akademická knižnica v Prahe, ktorá existovala do roku 1959)."

Dúfame, že rôzne názory na označenie kategórie knižníc pôsobiacich na akademickej pôde, to znamená na univerzitách, vysokých školách a ich fakultách, definitívne rozrieši nový knižničný zákon.

Z histórie Štátnej vedeckej knižnice v Prešove

*PaedDr. Olga Straková,
riaditeľka Štátnej vedeckej knižnice v Prešove*

Štátna vedecká knižnica v Prešove vznikla 1. septembra 1952 ako samostatná inštitúcia Štátna študijná knižnica. Verejnosti začala slúžiť až v roku 1953 zriadením požičovne a čítárne. V súvislosti s územnou reorganizáciou v roku 1960 stratila knižnica na istý čas charakter samostatnej inštitúcie a stala sa iba detašovaným pracoviskom Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach. Od roku 1967 je knižnica znova samostatnou inštitúciou. Menili sa i jej zakladatelia, a to počnúc bývalým KNV v Prešove až po súčasné Ministerstvo kultúry SR.

Jej sídlom do roku 1990 bola budova Evanjelického kolégia. V súčasnom období je oddelenie knižnično-informačných služieb umiestnené v budove na Námestí mieru č. 3, riaditeľstvo a ostatné oddelenia sídlia v budove na Hlavnej ulici č. 99.

K systematickému budovaniu knižnično-informačných fondov sa pristúpilo po vydaní štatútu knižnice v roku 1952. Konceptia budovania fondov bola ovplyvňovaná základnými potrebami rozvoja regiónu, ale aj pôsobením už existujúcich knižníc na východnom Slovensku. V celom historickom vývoji knižnice bolo hlavným smerom dopĺňovania fondov dodržiavanie spoločenskovedného zamerania s osobitným akcentom na ukrajinskú a regionálnu literatúru. Univerzálny charakter knižnice však vytváral priestor pre získavanie informačných dokumentov zo všetkých vedných odborov. Knižničný fond v roku 1953 tvoril 12 058 knižničných jednotiek.

Roky 1990-1991 znamenajú prelom pri dopĺňovaní a spracovaní fondov. Na akvizičnú prácu má zásadný vplyv získanie práva povinného výtlačku od roku 1992.

Bibliografická činnosť knižnice sa začala rozvíjať v roku 1956 na úseku regionálnej bibliografie. V celom historickom vývoji knižnice bola táto činnosť zameraná na dejiny knižnej kultúry, pedagogiku, ukrajinistiku a spoločenskovedné odbory v súlade s poslaním a v zmysle štatútov ŠVK. Po pričlenení knižnice ako pracoviska ŠVK v Košiciach sa zreorganizovala bibliografická činnosť a šesťdesiate roky znamenali spoločné bibliografické podujatia. Aj po osamostatnení knižnica pokračuje v spolupráci na regionálnej bibliografii s ŠVK v Košiciach. Sedemdesiate roky znamenajú rozšírenie záberu bibliografickej práce. Koncom sedemdesiatych a začiatkom osemdesiatych rokov sa spracovávajú najmä personálie z oblasti literatúry a literárnej kritiky.

V roku 1959 sa v knižnici pristúpilo k spracovaniu bibliografie ukrajinskej literatúry v ČSFR. Rok 1963 znamenal spracovanie bibliografií na jednotlivé témy a personálne bibliografie.

K skvalitneniu a zintenzívneniu tejto práce dochádza po roku 1980, keď sú spracované súpisy ukrajiník a prekladov ukrajiník za roky 1945-1984, ako aj bibliografické súpisy s ukrajinsko-rusínskou tematikou spracované z historických fondov. Od roku 1977 až po súčasnosť sa pre slovenskú národnú bibliografiu spracovávajú dokumentačné záznamy z ukrajinských časopisov.

V zmysle úpravy o koordinácii bibliografie na Slovensku plní ŠVK úlohu koordinátora v oblasti slavistiky v celoslovenskom meradle.

Teoretická a výskumná činnosť knižnice bola a je neoddeliteľnou súčasťou práce knižnice. Od jej vzniku bola dlhé roky orientovaná predovšetkým na dejiny knižnej kultúry na Slovensku. Osemdesiate roky znamenali zapojenie knižnice do riešenia piatich čiastkových tematických úloh rezortného výskumu, z ktorých riešenie troch pokračuje po súčasnosť.

Dôležitú súčasť poskytovaných služieb od roku 1961 tvorilo sprístupňovanie historických knižných fondov domácim a zahraničným bádateľom.

Tematický profil fondov, stav fondov

Štátna vedecká knižnica v Prešove je univerzálnou vedeckou knižnicou, čo určuje charakter jej fondov. Popri univerzálnom zameraní sa knižnica špecializuje na oblasť spoločenských vied, hlavne pedagogiku, psychológiu, literárne vedy, výtvarné umenie, ukrajinsko-rusínsku literatúru a regionálnu literatúru. Táto tematická orientácia sa v podstate zachováva od vzniku knižnice.

Knižnica buduje univerzálny fond knižničných dokumentov v tlačenej i netlačenej forme, ktorý odborne spracováva, ochraňuje a sprístupňuje.

Knižničný fond sa dopĺňa vo všetkých druhoch vydania: príručkové diela, encyklopédie, slovníky, monografické diela, odborné monografie, učebnice, ročenky, zborníky, bibliografie, výskumné správy. Normy, patenty a firemnú literatúru knižnica nezhrmažďovala.

Celkový stav fondu ŠVK k 31. 12. 1995 je 413 600 knižničných jednotiek, ročný prírastok činí 8 600 knižničných jednotiek.

Do roku 1995 knižnica sprístupňovala historické knižné fondy, ktoré tvoril komplex niekoľkých čiastkových fondov. Je to Kolegiálna knižnica, Eparchiálna knižnica a historické dokumenty vo fondoch ŠVK.

Eparchiálna knižnica, ktorá obsahuje 20 tisíc zväzkov, prešla v januári 1995 v rámci reštitučných nárokov do vlastníctva gréckokatolíckej cirkvi. Kolegiálna knižnica bola odovzdaná v decembri 1995 s počtom 60 tisíc zväzkov evanjelickej cirkvi a. v.

V historickom fonde ŠVK sa nachádza niekoľko rukopisov. Najstaršou rukopisnou pamiatkou je žaltár a antifonár zo 14. storočia. Z ďalších možno uviesť Rezikovu Gymnaziológiu rozšírenú a doplnenú Matheidesom z r. 1728, rukopis Johana Samuela Kleina *Gesammelte Nachrichten Evangelischer Prediger aller dreyen des Konigreichs Ungarn* - 3. a 4. diel, *Landes Wilkuhr* z r. 1547 a ďalšie.

V historických zbierkach ŠVK sa nachádzajú knihy, rukopisy, ktoré sú písané cirkevnoslovanským jazykom s bohatým zdobeným písmom. Keďže tlačené knihy neboli bežne prístupné, rozširovali sa i v ďalších storočiach rukopisne prepisované zbierky liturgii. Tieto obsahovali hlavne najpoužívanejšie spevy pri liturgických obradoch. V historických fondoch sa nachádza Starý a Nový zákon vydaný v takmer každom slovanskom jazyku.

V Štátnej vedeckej knižnici v rámci vedeckovýskumnej činnosti sa v súčasnosti spracúvajú tlače 16. storočia ako súčasť celoslovenských výskumných úloh.

Oddelenie dopĺňovania a spracovania knižničných fondov

Nadobúda domácu a zahraničnú neperiodickú literatúru povinným výtlačkom, nákupom, výmenou a darmi. Menne, predmetovo a systematicky spracováva získanú literatúru, buduje a rediguje sústavu čitateľských a služobných katalógov. Získava a dopĺňa literárne dokumenty o živote a rozvoji spoločnosti na východnom Slovensku, slavistickú literatúru, osobitne rusínsku a ukrajinskú. Od roku 1991 využíva pri spracovávaní fondu výpočtovú techniku.

Na tomto oddelení je v prevádzke server s kapacitou 1 G (486SX/33) päť staníc (4x286/12 a 1x386SX/25), SupraFAX modem V.32bis/externý/. Pod sieťou OS NOvell 3.11, topológia Ethernet beží aplikácia ISIS 3.0. Spracúvajú sa tu prírastky kníh do bázy dát knižného fondu KN1 a na jednom počítači retrospektíva. Tento systém v najbližšom čase nahradíme programom pre akvizíciu a katalogizáciu.

Oddelenie bibliografie

Zostavuje odborné bibliografie z oblasti spoločenských vied, predovšetkým z oblasti špecializácie knižnice. Poskytuje bibliografické informácie, individuálne porady a konzultácie, spracováva rešerše, vyhotovuje preklady z jazykov a do nich (poľský, ruský, nemecký a ukrajinský). Plní úlohu koordinátora bibliografickej činnosti pre oblasť slavistiky, vyplývajúcej z úpravy o koordinácii bibliografie na Slovensku.

Kooperuje so Slovenskou pedagogickou knižnicou v Bratislave na spracovávaní pedagogickej periodickej tlače - zahraničné časopisy excerpovaním 9 titulov poľských časopisov.

V rámci vedeckovýskumnej činnosti rieši výskumné úlohy v oblasti slavistiky a ukrajinistiky.

Pre používateľov sprístupňuje bázy dát, a to vstupom do bázy domácej, do fondov knižnice a bázy Slovenskej národnej bibliografie. Pri vypracovávaní rešerší môžu pracovníci vstúpiť do bázy SANET.

Na tomto oddelení používajú dva samostatné počítače (286/12 a 386SX/25) s aplikáciou ISIS 2.33. Na počítačoch sa vytvárajú bibliografické záznamy, rešerše a zborníky, a to vo formáte, ktorý umožňuje výmenu dát formou diskiet. Oddelenie je pripojené k sieti OS Novell 3.11.

Ekonomicko-technické oddelenie

Zabezpečuje prípravu, vypracovanie a realizáciu hospodárskych a finančných plánov, rozpočtu knižnice, materiálno-technické zásobovanie, evidenciu hmotného investičného a drobného hmotného majetku, údržbu a ochranu budov, strojov a zariadení, pomocné služby prevádzky knižnice.

Oddelenie knižnično-informačných služieb

Na oddelení knižnično-informačných služieb (služby čitateľom) je v prevádzke server (386/40), štyri stanice (2x 286/12, 1x 386SX/25 a 1x386SX/40), dva externé (nesieťové) počítače (386SX/25 386SX/40), sieť OS Novell 2.2, topológia Ethernet.

Pod sieťou Novell 2.2 beží výpočítací systém AVS VYP-5, realizovaný pod databázovým systémom DataFlex. Program zabezpečuje výpožičky a tiež konverziu dát CDS/ISIS - DATAFLEX, čo umožňuje prevzatie údajov z bázy dát knižničného fondu KN1), spracovanej na oddelení doplňovania a spracovania knižničných fondov pod CDS/ISIS.

Na dvoch nesieťových počítačoch je k dispozícii čitateľom báza dát knižného fondu (KNI). Na ďalšom, kde je inštalovaná CD-ROM mechanika, sú k dispozícii bázy dát:

- zbierka zákonov JURIX-CD,
- komplex podrobných máp GLOBAL EXPLORER,
- ČNB,
- nadnárodný, poradenský a propagačný systém INFOGOLD.

Naše služby využíva ročne okolo 80 000 používateľov. Počet evidovaných výpožičiek je vyše 200 000, pričom počet návštevníkov aj výpožičiek stále stúpa. Percentuálne zloženie našich čitateľov:

- absolventi ZŠ a žiaci SŠ - 19,5 %,
- absolventi SŠ a poslucháči VŠ - 60 %,
- absolventi VŠ - 20 %.

Zabezpečuje komplexné knižnično-informačné služby vrátane možnosti využívania moderných informačných technológií (bázy dát na CD-ROM).

Realizuje výpožičné služby absenčné a prezenčné, medziknižničné výpožičné služby a medzinárodné medziknižničné výpožičné služby, cirkulačné výpožičné služby, reprografické služby.

Nadobúda slovenskú a zahraničnú periodickú literatúru - noviny a časopisy v tlačenej a inej forme v rozsahu platných noriem nákupom, výmenou a darmi, slovenskú produkciu povinným výtlačkom.

Eviduje bežný ročník časopisov a novín, zabezpečuje jeho kompletizáciu a väzbu.

Zabezpečuje knihárske práce, opravy a prevážbu poškodených knižničných dokumentov, sprístupňovanie historického knižničného fondu a poskytovanie informácií o nich.

Na úseku propagačnej a kultúrno-výchovnej činnosti sa orientujeme na propagáciu služieb knižnice s možnosťou požičiavania, realizujeme tematické výstavy s propagáciou pomocou informačných letákov a na nástenkách. Pravidelne v rámci kultúrneho leta realizujeme Dni otvorených dverí ŠVK so zameraním na informovanosť návštevníkov o činnosti, poskytovaných službách, zameraní a fondoch knižnice vo všetkých priestoroch knižnice formou výstavy kníh, besied a exkurzií.

V spolupráci so školami a ostatnými kultúrnymi inštitúciami v meste sa podieľame a zapájame do kultúrneho a spoločenského diania v meste.

Teší nás záujem používateľov o naše služby, preto hľadáme nové formy práce a poskytovania služieb takých, ktoré našich čitateľov zaujmú, aby sme si naďalej zachovali priazeň a potrebnosť.

Okresná knižnica Gašpara Fejéropataky-Belopotoekého v Liptovskom Mikuláši

Nataša Balážová,

Knižnično-informačný servis OK G. F.-Belopotockého v Liptovskom Mikuláši

Tradície verejného knihovníctva v Liptovskom Mikuláši siahajú hlboko do minulého storočia - 1. novembra 1823 tu otvoril Gašpar Fejéropataky-Belopotoeký prvú Slovenskú verejnú požičiavaciu bibliotéku so všeobecne zrozumiteľným knižným a časopiseckým fondom. Belopotocký udržal činnosť svojej knižnice štrnásť rokov, a tak založil tradíciu všeobecného sprístupňovania kultúrneho bohatstva zhmotneného v písanom slove na teritóriu Slovenska. Po násilnom zatvorení tejto knižnice existovali v Liptovskom Mikuláši viaceré inštitúcie, ktoré zriaďovali svoje knižnice, ich fond bol prístupný len úzkemu okruhu používateľov na báze profesijnej spriaznenosti, spolkevkej činnosti a pod. Bariéru prelomil zákon č. 430/1919 o verejných obecnych knižniciach a výnos referátu Ministerstva školstva a národnej osvety č. 17742/1925. 1. novembra 1925 sa v Liptovskom Mikuláši konalo prvé zasadnutie knižničnej rady obecnej a v budove gymnázia 28. novembra 1925 bola oficiálne otvorená verejná knižnica. Od tohto dátumu prekonalo verejné knihovníctvo v Liptovskom Mikuláši veľa zmien, veľa ťažkého a komplikovaného, no od r. 1969 sme Okresnou knižnicou Gašpara Fejéropataky-Belopopotockého, a to nás zaväzuje.

Najnovšie dejiny začala naša knižnica písať na jar 1993, keď po vlastníckom vysporiadaní a dokončení rekonštrukcie vlastnej budovy sústredila všetky svoje hlavné činnosti na jedno miesto v centre Liptovského Mikuláša, a r. 1995, keď aj fondy úseku náučnej a regionálnej literatúry boli presťahované do rekonštruovaných priestorov historickej budovy Čierneho orla.

Lokalizačné zmeny v štruktúre siete knižničných pracovísk, hlavne v oblasti poskytovania knižničných služieb verejnosti, sa odrazili v kvantitatívnom náraste ukazovateľov činnosti (návštevníci: r. 1993: 50 194, r. 1995: 76 213, výpožičky: r. 1993: 170 539, r. 1995: 213 458).

Nové priestory nám umožnili pracovať aj s netradičnými médiami - videokazety, gramoplatne, CD podľa našich predstáv, nielen podľa limitu priestorových možností. Zvýšila sa návštevnosť hudobného úseku, v knižnici pracuje videopožičovňa, zvýšil sa počet kolektívnych podujatí, kde návštevnosť ovplyvňuje aj kultúrne prostredie, nielen tradične vysoká latka kvality. Pri knižnici pracuje krúžok mladých autorov, čo je spoločnosť ľudí vôbec nie uzavretá, ale ochotná stretávať sa a raz mesačne diskutovať o vlastnej tvorbe i svojich názoroch sa aj poškrípiť, a znova sa zísť a diskutovať... OK im vydáva almanach Výhonky.

Ostatná publikačná činnosť sa veľmi nelíši od činnosti iných OK (bibliografické ročenky, výberové regionálne bibliografie, rešerše), spomenúť treba edičný rad Bibliofília, ktoré sa vydávajú pri príležitosti autorských besied.

Už niekoľko rokov knižnica zhromažďuje a uchováva informácie so zameraním na oblasť comics, exlibris a bibliofília.

V poslednom čase sa nám podarilo pokročiť aj v oblasti public relations, kde sa snažíme dostať do povedomia širokej verejnosti aj prostredníctvom regionálnych novín Liptov - dlhodobá súťaž o knihách a knižnici vyhodnocovaná a odmeňovaná v každom kole, propagácia fondov a činnosti knižnice, informácie o podujatiach. Podnietili nás k tomu prieskumy čitateľského zázemia, vzájomnej súvislosti návštevnosti a miesta bydliska, využitia výpožičného času, požiadaviek čitateľov a cielene i nečitateľov knižnice. Na základe prieskumov bol v niektorých prípadoch upravený výpožičný čas, rešpektované požiadavky na skladbu knižničného fondu, štruktúrovanie informačnej činnosti. Knižnica má pobočky na dvoch ZŠ na sídliskách a v Okoličnom. Pracovníčky úseku detskej literatúry venujú zvláštnu pozornosť zdravotne znevýhodneným deťom, v spolupráci s knižnicou Mateja Hrebendu v Levoči sme zriadili fond dokumentov pre zrakovo postihnutých čitateľov, snažíme sa vyriešiť problém bezbariérového vstupu do priestorov knižnice.

Naša knižnica nie je uzavretá do seba, spolupracujeme s inými organizáciami a inštitúciami v meste, napr. Oppidum - celoslovenské stretnutie umelcov všetkých žánrov so vzťahom k Liptovskému Mikulášu (umelecké diela, výtvarné a literárne, vytvorené v r. 1995 dostala okresná knižnica do daru), Rázusovie Vrbica - recitačná súťaž žiakov ZŠ, súťaž školských časopisov, Dni comics - celoslovenské dni pre autorov a fanúšikov tohto žánru.

Aj v našom okrese je rozvetvená sieť ľudových knižnic, ktoré od r. 1991 prešli závažnými zmenami súvisiacimi najmä s legislatívou. OK G. F.-Belopotockého plní v tomto smere úlohu danú svojím zriaďovateľom a vykonáva funkciu koordinačného, metodického, bibliografického a vzdelávacieho strediska pre knižničnú činnosť v okrese. Postupne a trpezlivo, ako si to situácia vyžaduje, pomáhame oživovať činnosť, usmerňovať prácu s fondom i čitateľmi, zaškoľujeme nových knihovníkov, zabezpečujeme odborné práce, ktoré by dobrovoľní knihovníci nezvládli sami. Dôležité je, že v tomto období nebola zrušená ani jedna knižnica, pribudlo päť.

Počítače a automatizácia knižničných činností vtrhli i do našej knižnice. Technické zázemie hospodárskej činnosti obstaráva Multieko, akvizíciu, katalogizáciu a činnosť antikvariátu účelovo vytváraný program. Postupne prechádzame na tento systém aj vo výpožičnom procese.

Samozrejme, máme aj my veľa problémov, takých istých alebo veľmi podobných ako všetky knižnice. Máme však veľa argumentov dokumentujúcich zmysel našej existencie a činnosti.

Prvý slovenský knihovnícky kongres

*PhDr. Anna Vydrová,
riaditeľka OK v Leviciach*

Mesto Nitra a konkrétne kongresová sála nitrianskeho Agroinštitútu sa stala 14. a 15. mája 1996 miestom početného stretnutia odborníkov z oblasti knihovníctva, bibliografie a informačnej vedy - miestom otvorenia a priebehu 1. slovenského knihovníckeho kongresu Knižnice '96. Kongres sa konal pod záštitou ministra kultúry Slovenskej republiky. Napriek príslubu a podľa programu očakávanému vystúpeniu však bez jeho osobnej účasti. Kongres sa uskutočnil s podporou Nadácie pre občiansku spoločnosť (The Foundation for a Civil Society - Americká agentúra pre medzinárodný rozvoj, USAID), štátneho fondu Pro Slovakia a sponzorov.

Záujem o kongres v domácej knihovníckej komunite sa síce predpokladal, vzhľadom na finančné náklady každého účastníka však prekročil očakávanie. Potešiteľné a z nášho hľadiska významné je aj to, že oň prejavili záujem v európskych, hlavne susedných štátoch - 1. slovenský knihovnícky kongres sa konal s medzinárodnou účasťou. Svojou prítomnosťou a vystúpením pocítili asi 250 účastníkov kongresu pani Elisabeth Simon z Knižničného inštitútu v Berlíne, pani Barbara Schleihagen z Európskeho úradu dokumentácie a informácií z Holandska (EBLIDA - Den Haag), pán Heinz Buchmüller za Spolok knižníc Rakúska, pán Michael Lion z Národnej knižnice vo Viedni, pani Jarmila Burgetová za SKIP z Prahy, páni Géza Poprádi a István Papp z Maďarska, pán doc. R. Vlasák z Katedry informačných štúdií KU Praha, pán M. Svoboda z Národní knihovny z Prahy a pán Jaromír Kubiček zo Zemské knihovny v Brne.

Prekvapením pre účastníkov bol reprezentačný dvojjazyčný (slovensko-anglický) program kongresu, ktorý obdržal každý účastník pri prezentácii. Svojím obsahom, formou, decentným výtvarným i farebným spracovaním vzbudil zaslužený ohlas.

Priebeh kongresu bol vyvrcholením náročnej prípravy a organizácie, v ktorej spojili svoje sily Spolok slovenských knihovníkov, Slovenská asociácia knižníc, Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej, katedra knihovníctva a vedeckých informácií FiF UK a Okresná knižnica v Nitre. Po vyjasnení si vzájomného zastúpenia a podielu na celkovej organizácii, zvládnutí určitej časovej tiesne, najmä v súvislosti so spracovaním odborných príspevkov, vyriešení prirodzene súvisiacich i nečakaných sprievodných problémov kongres potvrdil správne a dobré vzťahy medzi týmito občianskymi združeniami a organizáciami, rešpektujúcimi múdrosť myšlienky, rozhodnutia a činu, silu a vážnosť odbornosti, pluralitu názorov. A to sa, myslím, prenieslo aj do celkovej atmosféry kongresu. K príjemnému pocitu z výsledku spoločného úsilia chýbala už iba prítomnosť riaditeľky SNK v MS Daniely Slížovej a predsedu SAK Jána Kuráka. Ich zdôvodnená fyzická absencia však iste nezabránila tomu, aby aspoň v duchu a s podporou masmédií nežili kongresovým dňom.

1. slovenský knihovnícky kongres otvoril predseda Spolku slovenských knihovníkov Dušan Katusčák. Ministerstvo kultúry SR reprezentoval generálny riaditeľ sekcie štátneho

jazyka a národného písomníctva Milan Ferko, ktorý v úvode svojho prejavu ospravednil neúčast' pána ministra kultúry Ivana Hudeca. V mene Matice slovenskej vystúpil jej správca Miroslav Bielik. Úvodný blok programu uzavrela svojím referátom podpredsedníčka Slovenskej asociácie knižnic Elena Veľasová.

Vitným hosťom kongresu za Združenie miest a obcí Slovenska bola predsedníčka jeho komisie pre kultúru Alena Jelušová. Z pozvaných rezortných ministerstiev a ústredných kultúrnych inštitúcií sa prezentovalo len Ministerstvo školstva SR. Jeho odborný pracovník p. Bajdička prišiel síce len nakrátko, ale mal to šťastie vypočuť si adekvátne príspevky - o akademických knižniciach, ÚK SAV i o školských knižniciach.

Transformácia knihovníctva na Slovensku - to bola nosná téma kongresu. Napriek početnosti referátov obavy z preplnenosti či obsahovej presýtenosti programu sa nespĺnili. Niekoľko ohlásených prednášok vypadlo z dôvodu ospravednenej neúčasti ich autorov. Pri dodržaní určeného časového limitu prednášateľmi i vedením jednotlivých odborných blokov sa ukázal byť celý program kongresu zvládnuteľný. V plnom znení budú všetky príspevky obsiahnuté v pripravovanom zborníku, separáty niektorých boli k dispozícii už priamo na kongrese.

V súvislosti s programom sa žiada upozorniť ešte na tento fakt: V priebehu rokovania zverejnil riaditeľ Odboru národného písomníctva MK SR Ladislav Oslanec čerstvú informáciu o vytvorení Ústrednej knižničnej rady SR a menovaní jej členov ministrom kultúry SR, ktorým boli odovzdané menovacie dekréty.

Spríevodným podujatím bola výstava edičnej činnosti knižnic a členov SSK a SAK. O vystavené publikácie bol nepredstieraný záujem. Dokonca taký, že mnohé z nich zmenili svojho majiteľa, a to aj napriek celodennej nepretržitej službe a dozoru. Nuž... pre dotknuté knižnice a autorov je to možno dobrá vizitka. Lenže čo na to vzájomná kolegiálna dôvera a slušnosť? A čo potom, ak za niektoré tituly bolo treba zaplatiť?

Pre zúčastnených sponzorov bol vytvorený priestor na vystavovanie a prezentáciu svojich aktivít a produktov zameraných hlavne na automatizáciu knižničných činností a služieb. Túto možnosť využili firmy PROBOS z Bratislavy (dovoz tlače zo zahraničia), PC servis Liptovský Mikuláš (knižničný softwar), ACOM, s. r. o., Košice (knižničný softwar), COSMOTRON Systems Ltd. Kopčany (knižničný softwar), Albertina icome, s. r. o., z Prahy aj Bratislavy (distribučná firma pre CD-ROM) a TINLIB, Ústav výpočetní techniky KU Praha. Dúfajme, že záujem z našej strany zodpovedal ich predstavám a zachovajú nám svoju priazeň aj naďalej.

Kongres mal aj svoju kultúrno-spoločenskú úroveň. V prvý večer usporiadal recepciu Spolok slovenských knihovníkov a Slovenská asociácia knižnic, na ktorej po slávnostnom prípitku vystúpila vokálna skupina vysokoškolského súboru TECHNIK z Bratislavy - so zaslúženým úspechom. Pokračovanie bolo už záležitosťou Okresnej knižnice v Nitre, jej hudobného oddelenia a všetkých prítomných. Hralo sa do tanca i na počúvanie, ale hlavne na počesť knihovníkov, knihovníctva a 1. slovenského knihovníckeho kongresu.

Kongres sa skončil, vlastne je už minulosťou. Do histórie vstúpi už preto, že bol prvý. A či bude historický aj svojím významom? Mohutným potleskom prijatá deklarácia tomu napovedá... Úspešnosť kongresu však závisí od jej akceptovania.

Na záver už len malá poznámka. Tento príspevok nechce a nemôže byť hodnotiaci. Je to len pohľad členky organizačného tímu. Hodnotiť obsahovú stránku, priebeh celého kongresu a jeho význam prináleží iným.

Deklarácia 1. slovenského knižničného kongresu

Účastníci 1. slovenského knižničného kongresu považujú knižnice v duchu Ústavy Slovenskej republiky za dôležitý nástroj realizácie politiky štátu na zabezpečenie ústavného práva občanov na informácie, práva občanov na neobmedzený prístup k poznatkom a myšlienkam a povinnosti chrániť a zveľaďovať národné kultúrne dedičstvo.

Účastníci kongresu, predstavitelia MK SR, SSK, SAK a SNK MS sa prihlasujú k Manifestu Unesco o verejných knižniciach a zaväzujú sa v praxi uplatňovať ducha, princípy a odporúčania Manifestu. Účastníci kongresu sa ďalej prihlasujú k uplatňovaniu Deklarácie práv dieťaťa a Európskej sociálnej charty.

Požadujú od Národnej rady Slovenskej republiky prijatie slovenského knižničného zákona na princípoch zodpovedajúcich európskemu štandardu a medzinárodným normám budovania knižničných systémov. V zákone - podľa návrhu zákona - definovať Slovenskú národnú knižnicu v Matici slovenskej ako štátnu ústrednú knižnicu Slovenskej republiky, aj ako právnickú osobu s úlohami zodpovedajúcimi štatutárnym úlohám národných knižníc vo svete a s finančným zabezpečením všetkých jej základných úloh priamymi finančnými tokmi zo štátneho rozpočtu.

Vyzývajú slovenskú knižničnú verejnosť k rozpracovaniu knižničného zákona, vytvoreniu vykonávacích predpisov, smerníc, úprav a chárt, napr. novej Smernice o koordinácii slovenskej bibliografie, a ďalších aktuálnych dokumentov.

Program elektronizácie knižníc ako súčasť rozvoja informačných sietí SR žiadajú prijať ako vládny program s vysokou prioritou. Vzhľadom na medzirezortný charakter budovania integrovaného informačného systému knižníc konštituovať pri Rade vlády SR pre informatiku Sekciu pre informatizáciu knižníc.

Odporúčajú ministrovi kultúry vytvoriť organizačné a finančné podmienky na činnosť Ústrednej knižničnej rady SR. Navrhujú, aby bola doplnená aj o členov menovaných na základe návrhov profesijných knižničnických združení a ďalších rezortov, organizácií a korporácií (napr. ZMOS, ZVK a i.).

Odporúčajú ministrovi kultúry, aby na výkon ústredného orgánu štátnej správy zriadil na MK SR samostatný organizačný útvar pre riadenie knižníc.

Odporúčajú zriadiť samostatnú komisiu štátneho fondu Pro Slovakia pre knižnice.

V záujme plnenia výkonu ústredného orgánu štátnej správy odporúčajú ministromi kultúry iniciovať vznik medzirezortnej grantovej agentúry na rozvoj informatizácie a na podporu národných knižničných, bibliografických a informačných programov, najmä národného programu štandardizácie, národného programu retrokonverzie a konverzie bibliografických báz dát a knižničných katalógov s osobitným dôrazom na budovanie súborného katalógu slovenských knižníc.

Požadujú, aby MK SR sprístupňovalo občianskym profesijným združeniam na vyjadrenie návrhy legislatívnych materiálov, ktoré sa dotýkajú knižníc a knižníkov.

Žiadajú vládu SR zabezpečiť menovité zaradenie programu rozvoja NKS na podporu vzdelávania a osvetu verejnosti do indikatívneho zoznamu programu EÚ PHARE aktívne budovať pozitívny obraz slovenského knihovníctva doma i v zahraničí. Žiadajú podporiť zapojenie sa slovenského knihovníctva do aktívnej práce v európskych knihovníckych vládnych a mimovládnych organizáciách a inštitúciách, ako aj v databázových korporáciách a informačných konzorciách (CASLIN, HUSLONET ap.).

V súvislosti s procesom reformou územnosprávneho členenia, štruktúry štátnej správy a samosprávy:

- zachovať funkcie univerzálnych vedeckých knižníc;
- sieť verejných knižníc v celej štruktúre budovať vo vzájomnej prepojenosti a nadväznosti jednotlivých článkov (obecné, mestské, regionálne knižnice) bez nesystémového začleňovania do neknižničných štruktúr (regionálnych kultúrnych centier). Od úrovne mestských knižníc vyššie budovať knižnice ako organizácie s právnou subjektivitou;
- verejné knižnice, ktorých služby a funkcie presahujú, resp. budú presahovať miestny rámec (metodicko-odborné, bibliografické, informačné úlohy, regionálne stredisko MVS a pod.), naďalej financovať zo štátneho rozpočtu. Najšť riešenie, aby Knižnica pre mládež mesta Košíc mohla s podporou štátu plniť i celoslovenské metodické funkcie pre knižničnú prácu s deťmi a mládežou.

Odporúčajú vláde a Ministerstvu školstva SR vytvárať podmienky akademickým knižniciam na dokumentové a informačné zabezpečenie pedagogického a vedecko-výskumného procesu na vysokých školách.

Žiadajú vládu Slovenskej republiky a Národnú radu SR, aby neprijímal zákony v oblasti cien, ciel a poplatkov (DPH, clá, poštovné poplatky atď.), ktoré sú pre knižnice diskriminačné (v oblasti dopĺňovania fondov, medzinárodnej výmeny dokumentov, medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby, poplatkov za využívanie sietí atď.), teda nie sú aproximované s medzinárodným právom.

Kongres poukazuje na kritický stav v oblasti dopĺňovania knižničných fondov a žiada štátne orgány a ostatných zriaďovateľov knižníc vyčleniť zvýšené finančné zdroje na systematický nákup literatúry a iných zdrojov informácií. Osobitne sa obracajú na orgány miestnej samosprávy so žiadosťou o pravidelné financovanie knižničných fondov obecných a mestských knižníc.

Účastníci kongresu s dôrazom poukazujú na potrebu zvýšenia investícií do ľudských zdrojov. Ich prejavom má byť predovšetkým väčšia podpora vzdelávania knihovníkov na KKVI FFUK a ŠKIŠ. Zo strany MŠ SR a MK SR bude žiaduce rozpracovať a systematicky realizovať aj komplexný program ďalšieho vzdelávania knihovníckej komunity. Rovnako dôrazne žiadajú podporu vedeckých a výskumných programov a projektov v oblasti knižničnej, bibliografickej a informačnej vedy.

Náročné projekty budovania národného knižničného systému a jeho funkcií v informačnej spoločnosti si vyžadujú principiálnu zmenu vzťahov k spoločenskému postaveniu knižničných pracovníkov a tomu zodpovedajúce mzdové ohodnotenie, ktoré v súčasnosti už výrazne a neúnosne zaostáva za priemernou mzdou v iných oblastiach.

Pre informačnú prípravu detí a mládeže a na vypestovanie návykov permanentného vzdelávania účastníci žiadajú revitalizáciu školských knižníc ako integrovaných súčasti pedagogického procesu na školách.

Účastníci kongresu sa zaväzujú rozvíjať spoluprácu so ZMOS. K požiadavkám knižnic patrí aj podpora autorov a producentov médií pre oblasť vzdelávania a osobitne pre zdravotne postihnutých občanov. Dlhodobý záujem prejavili o úzku spoluprácu s knižným obchodom.

Účastníci kongresu odporúčajú dopracovať zákon o národnom kultúrnom dedičstve a nadväznú vypracovanie vykonávacích predpisov, ktoré by zabezpečili po legislatívnej, finančnej, organizačnej a odbornej stránke spracovanie, prístupňovanie a ochranu historických knižných fondov.

V Nitre 15. mája 1996

Účastníci 1. slovenského knižničného kongresu

O čom rokovala správna rada SAK?

Na prvom zasadnutí v roku 1996 sa správna rada SAK zišla dňa 12. 3. 1996 s týmto programom:

- rozpočet na rok 1996,
- plán práce SAK na rok 1996,
- rôzne.

Predložený návrh rozpočtu správna rada SAK po diskusii schválila. Rozpočet však t. č. nie je možné dopracovať do definitívnej podoby, keďže SAK doteraz nedostala vyjadrenie Ministerstva kultúry SR o schválení, resp. neschválení príspevku z fondu Pro Slovakia. Po získaní odpovede z Ministerstva kultúry SR sa do rozpočtu zapracujú zmeny a doplnujúce návrhy a rozpočet bude predložený na schválenie na valné zhromaždenie SAK.

Plán práce na rok 1996 bol po doplnení a menších úpravách schválený.

V rámci bodu rôzne Ing. J. Kurák a Dr. D. Gondová informovali o účasti na zasadnutí predstavenstva SSK, kde boli prizvaní v súvislosti s prípravou 1. slovenského knižničného kongresu.

Vzhľadom na krátky termín na spracovanie príspevkov (jeden mesiac) SR SAK považuje za nereálne, aby boli na dostatočnej odbornej úrovni spracované navrhnuté témy. SR SAK odporúča odložiť kongres na jesenný termín. Ak ostane termín kongresu v máji, SR navrhuje za SAK témy:

- K výsledkom prieskumu o kooperácii slovenských knižníc - gestor Dr. Horváthová,
- Technické knižnice na Slovensku - gestor Dr. Ehnová,
- Knižnice SAV - gestor Dr. Čelková,
- Lekárske knižnice - gestor Dr. Žilová,
- Akademické knižnice - gestor Dr. Gondová.

Riaditeľ Školy knižníckych a informačných štúdií PhDr. T. Trgiňa požiadal z vážnych finančných dôvodov o odpustenie úhrady členského na rok 1996. Žiadosť bola schválená.

(Go)

Valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc

Dňa 28. marca 1996 sa na Vysokej škole dopravy a spojov v Žiline konalo valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc.

Rokovanie otvorila a viedla PhDr. D. Gondová, tajomníčka SAK. PhDr. M. Sakalová, riaditeľka Ústrednej knižnice a ŠIS Vysokej školy dopravy a spojov, všetkých privítala v Žiline a na pôde VŠDS.

Na valnom zhromaždení sa zúčastnilo 45 zástupcov členských knižníc a mali sme možnosť privítať PhDr. Ladislava Oslanca z Ministerstva kultúry SR.

Prvým bodom programu bola správa o činnosti SAK od posledného valného zhromaždenia (15. 12. 1995), ktorú predniesol Ing. J. Kurák, predseda SAK. Stručne zhodnotil toto obdobie, zameral sa na najdôležitejšie aktivity správnej rady. Súčasne vo svojom vystúpení uviedol jednotlivé úlohy z plánu práce na rok 1996 a zaoberal sa ich finančným zabezpečením. Vzhľadom na skutočnosť, že doteraz SAK nemá vyjadrenie MK SR k žiadostiam o finančnú podporu na jednotlivé akcie, boli v návrhoch plánu práce a rozpočtu urobené viaceré úpravy.

Uvedené informácie boli východiskom pre bohatú diskusiu:

- Dr. Gondová informovala o seminári Sekcie vysokoškolských knižníc SAK, ktorý sa konal 27. marca 1996, a o stave členskej základne SAK;
- Dr. Žilová doplnila tieto informácie o údaje o platení členských príspevkov;
- Mgr. Klinec sa pozitívne vyjadril k návrhu plánu práce, zdôraznil význam národného programu informatizácie aj z pozície IFLA, ktorá sa bude v najbližšom období uvedenou otázkou zaoberať aj formou prieskumového dotazníka;
- Dr. Horváthová požiadala, aby odznela podrobnejšia informácia o pripravovanom 1. slovenskom knihovníckom kongrese;
- Dr. Vydrová informovala o odbornom a organizačnom zabezpečení kongresu;
- Ing. Sližová sa vyjadrila k odbornému programu kongresu. Odporúčala jeho redukciu, upozornila na viaceré pripravované odborné knihovnícke celoslovenské podujatia, informovala o príprave novelizácie zákona o povinnom výtlačku, zdôraznila, že KCK po schválení knižničného zákona nebude pripravovať, ale koordinovať spracovanie vykonávacích predpisov, súčasne knižniciam odporúčala poradiť sa pred nákupom výpočtovej techniky so SNK-MS;
- Mgr. Balkóciová upozornila, že by bolo potrebné vysloviť sa k novele zákona o verejnom obstarávaní, pozitívne sa vyjadrila o snahe SAK monitorovať masmédiá o slovenských knižniciach;
- Mgr. Chudá sa informovala o spolupráci jednotlivých rezortov pri príprave katalógu pracovných činností a o tom, či MK SR spolupracuje so ZMOS v súvislosti s prechodom školských knižníc z rezortu MŠ pod miestne samosprávy;
- Dr. Oslanec reagoval na viaceré podnety - informoval o zasadnutí Legislatívnej rady vlády a o prerokovaní návrhu knižničného zákona, zaoberal sa katalógom pracovných činností, elektronizáciou knižníc, prípravou knihovníckeho kongresu, novelizáciou zákona o povinnom výtlačku, informoval o snahe MK SR oslobodiť knižnice od platieb DPH a cla;

- Ing. Slížová podrobne informovala o spôsobe spracovania katalógu pracovných činností pre rozpočtové organizácie, kde sú prítomní zástupcovia všetkých rezortov, vyslovila názor, že je veľkým úspechom rozšírenie zaradenia knihovnických, resp. bibliografických funkcií až do triedy 11 (doteraz najvyššia TT bola 9);
- k problematike spracovania katalógu sa vyslovili viacerí kolegovia - Mgr. Handzová, Dr. Horváthová, Dr. Majeríková, Mgr. Chudá, Dr. Oslanec;
- Dr. Ciffra mal pripomienku, že charakteristiky knihovnických činností nie sú spracované v dostatočnom obsahovom zábere;
- Ing. Kurák vo svojom vystúpení reagoval na jednotlivé diskusné príspevky, o. i. zdôraznil jednoznačnosť požiadavky, aby Slovenská národná knižnica bola samostatným právnym subjektom, súčasne zdôraznil, že pripravovať novelu zákona o povinnom výtlačku by nemala len jedna knižnica, ale je potrebné postupovať spoločne;
- Dr. Oslanec uviedol, že MK pripisuje novelizácii zákona o povinnom výtlačku veľký význam;
- k tejto problematike sa opätovne vyjadrilo niekoľko diskutujúcich - Dr. Horváthová k termínom spracovania zo strany MK SR, Dr. Vydrová a Ing. Slížová k regionálnemu povinnému výtlačku.

Po ukončení diskusie PhDr. Gondová, predniesla Návrh uznesení, ktorý bol schválený jednohlasne. Záverom sa predsedajúca poďakovala všetkým za aktívnu účasť, osobitne Dr. Sakalovej za prijatie, starostlivosť a vytvorenie výborných podmienok na rokovanie.

(Go)

Uznesenie valného zhromaždenia Slovenskej asociácie knižníc (Žilina 28. marca 1996)

Valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc

berie na vedomie:

- informáciu predsedu SAK o činnosti správnej rady od valného zhromaždenia 14. decembra 1965,

schvaľuje:

- návrh Plánu práce a Rozpočtu SAK na rok 1996 v rámci úprav, o ktorých informoval predseda SAK,
- nového člena SAK - Odvetvové informačné stredisko dopravy Výskumného ústavu dopravného v Žiline,

splnomocňuje:

- správnu radu SAK na operatívne vykonanie čiastkových zmien rozpočtu na rok 1996, pokiaľ to bude nevyhnutné pre splnenie schválených hlavných úloh,

žiada:

- všetky členské knižnice najneskôr do konca 1. polroka zaplatiť členský príspevok na rok 1996 v určenej výške,

ukladá:

- správnej rade SAK zaoberať sa podnetnými návrhmi a stanoviskami, ktoré odzneli v diskusii,

odporúča:

- správnej rade SAK vytvoriť v rámci odbornej skupiny pre legislatívne otázky pracovnú skupinu ad hoc, ktorá pripraví návrh novelizácie zákona o povinnom výtlaku.

(Go)

Ktoré knižnice sú členmi Slovenskej asociácie knižníc?

Po valnom zhromaždení SAK, ktoré sa konalo 28. marca 1996 v Žiline, je v Slovenskej asociácii knižníc združených 60 knižníc.

Ak by sme knižnice kategorizovali podľa doteraz používaného delenia knižníc, tak možno konštatovať, že členmi SAK sú všetky vedecké knižnice (12), 17 vysokoškolských, 27 okresných knižníc a 4 knižnice tzv. iné.

Vedecké knižnice:

1. Matica slovenská - Slovenská národná knižnica, Martin,
2. Slovenská akadémia vied, Ústredná knižnica, Bratislava,
3. Slovenská ekonomická knižnica Slovenskej ekonomickej univerzity v Bratislave,
4. Slovenská lekárska knižnica, Bratislava,
5. Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene,
6. Slovenská pedagogická knižnica Ústavu informácií a prognóz školstva, mládeže a telovýchovy, Bratislava,
7. Slovenská poľnohospodárska knižnica, Nitra,
8. Slovenská technická knižnica - Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava,
9. Štátna vedecká knižnica, Banská Bystrica,
10. Štátna vedecká knižnica, Košice,
11. Štátna vedecká knižnica, Prešov,
12. Univerzitná knižnica, Bratislava.

Vysokoškolské knižnice:

1. Filozofická fakulta UK, Ústredná knižnica, Bratislava,
2. Knižnica Elektrotechnickej fakulty STU, Bratislava,
3. Knižnica Lekárskej fakulty UK, Bratislava,

4. Knižnica Právnickej fakulty UK a Európske dokumentačné stredisko, Bratislava,
5. Knižnica Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty UK, Bratislava,
6. Študijné a informačné stredisko, Fakulta architektúry STU, Bratislava,
7. Študijné a informačné stredisko, Chemickotechnologická fakulta STU, Bratislava,
8. Študijné a informačné stredisko, Stavebná fakulta STU, Bratislava,
9. Študijné a informačné stredisko, Strojnícka fakulta STU, Bratislava,
10. Trnavská univerzita, Univerzitná knižnica, Trnava,
11. Univerzita Mateja Bela, Univerzitná knižnica, Banská Bystrica,
12. Univerzitná knižnica Technickej univerzity, Košice,
13. Univerzitná knižnica Univerzity P. J. Šafárika, Košice,
14. Ústredná knižnica Farmaceutickej fakulty UK, Bratislava,
15. Ústredná knižnica a stredisko automatizácie Vysokej školy múzických umení, Bratislava,
16. Vedecko-informačné stredisko Akadémie policajného zboru SR, Bratislava,
17. Vysoká škola dopravy a spojov, Ústredná knižnica a ŠIS, Žilina.

Okresné knižnice:

1. Knižnica Bratislava Nové Mesto, Bratislava,
2. Knižnica pre mládež mesta Košíc, Košice,
3. Knižnica Ružinov, Bratislava,
4. Mestská knižnica, Bratislava,
5. Okresná knižnica, Banská Bystrica,
6. Okresná knižnica, Čadca,
7. Okresná knižnica, Dunajská Streda,
8. Okresná knižnica, Humenné,
9. Okresná knižnica, Komárno,
10. Okresná knižnica, Levice,
11. Okresná knižnica G. F.-Belopotockého, Liptovský Mikuláš,
12. Okresná knižnica, Lučenec,
13. Okresná knižnica, Martin,
14. Okresná knižnica, Michalovce,
15. Okresná knižnica, Poprad,
16. Okresná knižnica, Považská Bystrica,
17. Okresná knižnica, Prešov,
18. Okresná knižnica, Prievidza,
19. Okresná knižnica Mateja Hrebendu, Rimavská Sobota,
20. Okresná knižnica, Senica,
21. Okresná knižnica, Stará Ľubovňa,
22. Okresná knižnica, Svidník,
23. Okresná knižnica Michala Rešetku, Trenčín,
24. Okresná knižnica, Trnava,
25. Okresná knižnica, Zvolen,
26. Okresná knižnica, Žilina,

Iné knižnice:

1. Armádna ústredná knižnica, Trenčín,
2. Slovenská obchodná a priemyselná komora, Knižnica, Bratislava,
3. Škola knihovníckych a informačných štúdií, Bratislava,
4. Výskumný ústav dopravný, Odvetvové informačné stredisko dopravy, Žilina.
(Go)

INFOS '96 je za nami

Ing. Ján Guľa,

predseda IS SSK, Slovenská poľnohospodárska knižnica VŠP v Nitre

Výbor informatickej sekcie Spolku slovenských knihovníkov usporiadaním 26. informatického seminára INFOS '96 v dňoch 15. - 18. apríla 1996 v Jasnej pod Chopkom otvoril ďalšiu štvrtstoročnicu týchto úspešných a v strednej Európe známych celoslovenských seminárov so zahraničnou účasťou. Seminár bol usporiadaný ako celospolková akcia a je pozoruhodný intenzívny záujem o účasť na ňom z neknihovníckych inštitúcií. Transfer informácií a ich sprístupňovanie zďaleka nie je záležitosťou iba knižníc a informačných stredísk.

Kolo 170 prítomných účastníkov si vypočulo 28 odborných prednášok. Ústredná téma INFOSU '96 mala názov Informačné technológie - súčasný stav a perspektívy.

Keď sa Slovensko otvorilo svetu a na trh prenikli zahraničné firmy s výpočtovou technikou, slovenské knižnice prejavili hlad po počítačoch. Kúpa hardveru závisela od finančných možností, ale častokrát sa nakúpili výbehové typy počítačov, ktoré sa čoskoro museli technicky inovovať, a to si vyžadovalo ďalšie peniaze.

Softverové firmy, aj slovenského pôvodu, často s dodaným programovým systémom vnútili knižnici aj nimi odporúčanú techniku. Veľký vplyv na druhy počítačov mali aj zahraničné dary a granty, a tak sa vyslovene natískala otázka: Aký je súčasný stav v informačných technológiách slovenských knižníc? Na akej technickej úrovni sú knižnice súčasnosti?

Organizačný výbor zainteresoval do prípravy odborných referátov skúsených pracovníkov v oblasti automatizácie knižníc, významné slovenské pracoviská, ako je katedra knihovníctva a vedeckých informácií FiF UK v Bratislave, SNK MS v Martine, partnerský Ústav informačných štúdií a knihovníctví FF UK v Prahe, ale prezentovali sa aj zástupcovia knižníc, ktoré doteraz na INFOS-e nevystupovali, napr. z Okresnej knižnice v Bardejove.

Celý komplex prednášok bol venovaný problematike Internetu a možnostiam jeho využívania v službách knižníc. V tomto bloku odznela aj prednáška Alana MacLennana z University of Aberdeen vo Veľkej Británii. Ďalšou naliehavou problematikou - výsledkami pri implementácii systému ALEPH v štyroch veľkých knižniciach SR a ČR a osudom CASLIN-u - sa zaoberali príspevky zainteresovaných (Svoboda, Krčmařová, Džavíková,

Rakús). Veľkú pozornosť si zasluhujú aktivity knižníc východoslovenského regiónu, kde sa predovšetkým ujal systém Libris a Biblis, ale aj aktivity veľkých knižníc v Košiciach, ktoré predstavili vytvorenú sieť KOLIN a medzinárodnú sieť vytvorenú v spolupráci s knižnicami v Miškovci a Debrecíne - HUSLONET. Aj k vytvoreniu týchto sietí prispela nadácia A. W. Mellona.

Knižniciam a knihovníkom, ktorí ešte len začínajú nakupovať výpočtovú techniku a nevedia sa rozhodnúť pre vhodný softver, odporúčame na prečítanie príspevok Olega Cvika na tému: K problémom investovania do informačných technológií.

Vhodným doplnkom hovoreného slova boli vystavovateľské firmy. Tieto v priľahlých priestoroch hotela SNP predstavovali svoje aktivity v distribúcii kníh a časopisov (PROBOS Bratislava, MINERVA Viedeň, a SUWECO - dovoz tisku, Praha), softverové firmy (CEIT Bratislava, COSMOTRON SYSTEMS Ltd. Canada, Czech, Slovakia, ACOM, s. r. o., Košice, TINLIB Praha - Bratislava). Multimediálny produkt s informáciami o slovenských knižniciach predstavila firma EL&T Bratislava. Nový programový produkt, predstavujúci nadstavbu nad systémom micro CDS/ISIS, predvádzala SNK MS v Martine a s programovou novinkou oznámil účastníkov aj Dr. Kovár zo Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.

Pre prítomných účastníkov to bolo príliš veľa informácií naraz, ale bola tam príležitosť dohodnúť osobné návštevy firiem s následným uzavretím obchodných dohôd.

Doteraz sa ešte ani raz neporušila tradícia pri vydávaní zborníka z INFOS-u, a tak to bolo aj v tomto roku. Knižnice, ktoré sa z rôznych dôvodov nemohli seminára zúčastniť, majú možnosť objednať si zborník na adrese:

Spolok slovenských knihovníkov
Kapitulská 3
811 01 Bratislava

Jeho cena je 300 Sk + poštovné a balné.

INFOS '96 bol pre účastníkov nesporne informačným prínosom. Každý zo zúčastnených mal na základe získaných informácií možnosť zhodnotiť technickú i technologickú úroveň na svojom pracovisku a porovnať ju so súčasným trendom v knižniciach SR.

Bola by škoda prerušiť túto peknú tradíciu INFOS-ov, a tak novozvolenému výboru informatickej sekcie na čele s jej predsedom Ing. Alojzom Androvičom, CSc., námestníkom riaditeľa Univerzitnej knižnice v Bratislave, želáme hladké prevzatie štafety a veľa úspechov v tejto náročnej organizátorskej práci.

Príspevok ŠVK ku Dňom mesta Košice

*Mgr. Eva Kundrátová,
riaditeľka ŠVK v Košiciach*

Mesto Košice v tomto roku už po druhý raz oslávilo "Dni mesta Košice", ktoré vychádzajú z historickej udalosti udelenia mestského erbú Košiciam pred 627 rokmi. Oslavy boli spojené s množstvom zábavných, ale aj vážnych podujatí, ktoré vo svojej podstate viedli k zvyšovaniu pocitu príslušnosti občanov k svojmu mestu.

Keď Štátna vedecká knižnica zvažovala svoj podiel na týchto oslavách, vychádzala z faktu, že rok 1996 je Rokom slovenskej hudby a že by bol zaujímavé predstaviť mesto aj z pohľadu hudby. Preto sa knižnica rozhodla pripraviť výstavu "Hudobný život Košíc v minulosti a súčasnosti". Po prerokovaní s prípravným výborom Košickej hudobnej jari bolo 2. mája 1996 otvorenie KHJ spojené s vernisážou výstavy z balkóna knižnice ako úvodné podujatie "Dni mesta Košice".

Výstava dokumentuje bohatý hudobný život mesta na základe vystavenej literatúry aj širokého záberu fotografických, textových i ďalších dokumentov. Okrem diel, hodnotiacich vývoj niektorých hudobných aktivít z Košíc, inštitúcií, skladateľov, hudobných telies, súborov, ako aj hudobného školstva, majú návštevníci možnosť oboznámiť sa najmä s výsledkami súčasnej činnosti. Štátnu filharmóniu na značnej ploche reprezentujú ukážky záberov z koncertov doma i zo zahraničných turné, ale aj zbierka nahrávok našich autorov na CD. Vystavené ocenenia niektorých orchestrov, speváckych zborov i jednotlivých interpretov dokumentujú vysokú úroveň hudobných umelcov Košíc.

Na záver "Dní mesta Košice" knižnica pripravila spolu s Dejepisným spolkom Košíc besedu s autorkou biografického diela "Slovník košických osobností 1848-1910" PhDr. Máriou Mihókovou. Dielo bolo výsledkom dlhoročnej práce uvedenej známej slovenskej bibliografky v ŠVK v oblasti spracovávania slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie.

Obidve podujatia potvrdzujú, že vedecká knižnica vždy vie nájsť formu, ako prepojiť vlastnú odbornú činnosť s potrebami regiónu a opačne, dokumentovať región ako súčasť slovenskej národnej kultúry.

Knižnice budúcnosti

Ing. Ján Kurák - Mgr. Vlasta Cikatricisová,
Slovenská technická knižnica - Centrum VTI SR v Bratislave

V dňoch 22. 1. - 26. 1. 1996 sa v Paríži konal odborný seminár "Postmoderná knižnica - medzi funkčnosťou a estetickou", ktorý organizovala LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche). Riešili sa v ňom otázky výstavby nových knižníc, ich rekonštrukcie, modernizácie, rozširovania, prípadne adaptácie priestorov pôvodne určených na iný účel, otázky vplyvu nových informačných komunikačných technológií na dispozičné riešenia knižníc atď.

Na seminári sa zúčastnilo vyše 140 účastníkov z 18 krajín Európy a celý program bol rozdelený do viacerých tematických blokov.

Úvodný príhovor predniesol pán François Bayrou, francúzsky minister školstva. Vyzdvihol nové úlohy knižníc v súčasnom rýchle sa meniacom technologickom prostredí a vysoko hodnotil spoluprácu a pomoc štátnych, univerzitných a miestnych orgánov pri výstavbe nových knižničných budov vo Francúzsku.

1. tematický blok - *Vývoj architektúry knižníc za posledných 20 rokov*

Prof. Eckhard Gerber, nemecký architekt, priblížil vývoj architektúry knižníc od najstaršej histórie - od slávnej alexandrijskej Bibliotéky spred 2300 rokov, ktorej architektúra budovy však nie je známa, pretože aj s celým fondom 700 000 zvitkov zhorela, až po najmodernejšie súčasné stavby. Pôvodne sa v knižniciach fondy iba uskladňovali, ale nespriístupňovali: knižnice boli skôr múzeami.

Roku 1894 bola postavená Univerzitná knižnica v Štrasburgu a roku 1897 Kongresová knižnica vo Washingtone: v oboch je charakteristická stredná kupola, dominantným priestorom sú študovne. Roku 1918 bola postavená knižnica v Štokholme, kde je už viditeľný zlom v architektúre. Fond kníh rapídne narastal a bolo potrebné vytvoriť lepšie možnosti na ich uskladnenie i sprístupnenie.

Knižnica v Toronte, postavená v 60. rokoch, sa už vracia k voľnému prístupu k fondom. Je to obrovská stavba, v ktorej sú knihy umiestnené uprostred, študovne sú po obvode.

V Univerzitnej knižnici v Štokholme, postavenej v 70. rokoch, sa už odzrkadľuje vtedajší trend "technizácie" architektúry. Knižnica v Göttingene (1986) je už riešená ako knižnica budúcnosti: obrovská budova s veľkým priestorom pre študovne v tvare "prstov", študovne sú vzdušné a presvetlené.

Parížska štátna knižnica (80. roky): knihy, ktoré by mali byť chránené pred svetlom, sú rozmiestnené v presklenej budove, priamemu svetlu však zabráňujú pohyblivé drevené lamely. Vedecká literatúra je umiestnená na konci vstupnej haly v neobvyklom priestore 30 m do hĺbky, kam sa používatelia dostanú pohyblivými schodmi. Osvetlenie zvrchu dáva tomuto priestoru mysticko-sakrálnu atmosféru.

Nová Alexandrijská knižnica, ktorá je teraz vo výstavbe, má úplne novú vnútornú funkčnú štruktúru. Jednotlivé časti - sklad, študovňa a administratíva - tu nie sú oddelené, pripomínajú obrovskú rotundu a majú predstavovať duchovné centrum sveta.

Celkove tendencia riešenia budov knižníc je jednoznačná - knižnice ešte viac otvárať, aby sa viac ľudí dostalo ku knihám. Dôležitú úlohu tu bude zohrávať voľný prístup.

Pán Michel Melot, prezident du Conseil supérieur des Bibliothèques z Francúzska, priblížil činnosť tohto inštitútu poskytujúceho poradenstvo pre knižnice. Knižnice už nie sú skladmi kníh, ale budovami s rôznorodými službami, fenoménom poznania.

M. Anthony Quinsee z Veľkej Británie priblížil problematiku prípravy výstavby britských univerzitných knižníc od roku 1976 po prijatí tzv. Atkinsonovej správy, v ktorej sa hlavný dôraz kladol na rozsah knižničného fondu ako hlavného faktora pri určovaní celkovej podlažnej plochy. V praxi sa však ukázalo, že priestory pre používateľov sú ďaleko dôležitejšie než priestory na knihy. Príčinou prehodnocovania priestorových noriem bola nevyhnutnosť brať do úvahy vplyv nových informačných a komunikačných technológií na knižnice.

2. tematický blok - *Prírodné versus umelé osvetlenie*

Otvoril ho francúzsky architekt Pierre Riboulet na zaujímavom príklade novej budovy Univerzitnej knižnice v Paris-VIII-Saint Denis, pri konštrukcii ktorej sa bral do úvahy význam denného osvetlenia.

Švajčiarski architekti Bernard Cormier a Willy Aeppli podrobne vysvetlili svoj prístup k projektovaniu novej budovy pre knižnicu Právnickej fakulty (Bern University). Ide o projekt podzemnej knižnice s maximálnym využitím denného svetla, využitím svetelných šácht, architektonickým riešením svetlíkov na úrovni ulice a kombináciou s nepriamym umelým osvetlením.

3. tematický blok - *Prístup handicapovaných ľudí do knižníc*

Louis-Pierre Grosbois, francúzsky architekt, rozobral túto otázku na konkrétnom príklade Cité des Sciences et de l'Industrie vrátane multimediálnej knižnice a na príklade novej budovy francúzskej Národnej knižnice (riešenie prístupu handicapovaných ľudí do knižníc v praxi - od bezbariérových vstupov, vnútorného dispozičného riešenia, špeciálne upravených podláh ako zón pre pohyb nevidiacich osôb po použitie bodového písma pre označenie priestorov a pod.).

Touto problematikou sa zaoberal aj fínsky architekt Tuomo Siitonen, ktorý predstavil The Joensuu Public Library, jednu z 300 verejných fínskych knižníc.

Účastníci seminára mali možnosť navštíviť Bibliothèque nationale de France, kde Jean Favier, prezident knižnice, vyzdvihol skutočnosť, že úloha knižníc sa vôbec nezmenila, zmenili sa iba formáty, médiá a knižničný materiál ako taký. Základné poslanie knižnice - sprostredkovať poznanie - zostáva rovnaké.

4. tematický blok - Transformácia a prestavba knižničných budov

Pre účastníkov bola zaujímavá informácia Martine Blanc-Montmayer o plánovanej transformácii Centra Georges Pompidou a v rámci neho Bibliothèque Publique d'Information. Je to jediná knižnica na svete, ktorá má vo voľnom prístupe vyše milióna dokumentov. O transformácii Hartley Library (centrálnej knižnici University of Southampton) hovoril Bernard Naylor, riaditeľ knižnice, a Robert Chambers, architekt.

5. tematický blok - Nové budovy knižníc v Európe a ich technické inštalácie

V rámci tohto tematického bloku boli predstavené napr.:

- projekt novej budovy Royal Library v Kodani,
- nová budova Estónskej národnej knižnice v Talline,
- budova ústrednej knižnice - Dorigny Cantonal and Academic Library, postavenej v rokoch 1979-1982 v Lausanne. Išlo o prvú švajčiarsku akademickú knižnicu, ktorá realizovala voľný prístup k fondom, disponibilná plocha - 6 700 m²,
- UNI-MAIL v Ženeve (Law Library, Academic Institute of Economic and Social Sciences Library),
- budova základnej knižnice pre Public and Academic Library of the Colleges of Humanities and Social Sciences v Berne,
- rekonštrukcia už existujúcej budovy Central Library of the University of Zurich-Irchel v Zürichu,
- nová budova pre Varšavskú univerzitnú knižnicu.

Poznámka: Tento článok je výťah z rovnomennej cestovnej správy účastníkov tohto seminára. Všetky získané informačné materiály sú záujemcom k dispozícii u autorov správy v Slovenskej technickej knižnici, a to v jazyku francúzskom, anglickom a nemeckom.

Jozef Kuzmík 75-ročný

Ing. Jozef Hajdušek

Životného jubilea, sedemdesiatpäťky, sa dožil popredný pracovník v oblasti knihovedy, dejín knižníc, knižnej kultúry, kultúrnej histórie a bibliografie Jozef Kuzmík.

Narodil sa 5. apríla 1921 v malebnej strednopovažskej obci Dlhé Pole. Svoje detstvo od 3. roku života prežil v Nových Zámkoch, kde sa po vojne jeho otec stal železničným skladníkom. Tam vychodil aj ľudovú školu a šesť tried gymnázia. V novembri 1938 otca preložili do Žiliny. V gymnaziálnych štúdiách pokračoval v Martine, kam dennodenne dochádzal vlakom. Zmaturoval r. 1940.

V r. 1940-1944 študoval na Právnickej fakulte bratislavskej univerzity, avšak pre chorobu štúdiom neukončil. Po r. 1945 sa jeho rodičia presťahovali do Dlhého Poľa, kde s nimi spolu žil. V rokoch 1947-1948 spracoval prvý náčrt stostranovej štúdie o veľkom priateľovi Slovákov "Francúzsko-švajčiarsky spisovateľ William Ritter a Slováci". Písal si s ním do jeho smrti.

V r. 1948-1949 z poverenia MNV spracoval kroniku Dlhého Poľa od najstarších čias do konca štyridsiatych rokov, ktorá sa však po r. 1970 stratila. Práca napokon vyšla minulý rok, keď ju na základe neúplných pôvodných prameňov a ďalších archívnych materiálov v dôchodku spracoval. Prácu vydal Obecný úrad v Dlhom Poli pri príležitosti 675. výročia prvej písomnej zmienky o obci s doslovom starostu obce (159 s. + 8 obr. príloh).

Na základe pozvania správcu Slovenskej národnej knižnice doc. Dr. A. Baníka nastúpil v r. 1950 do ústavu ako bibliograf pre bibliografickú registráciu inorečových kníh týkajúcich sa Slovenska a Slovákov od 15. stor. až po súčasnosť. Funkciu vykonával do r. 1958 s výnimkou r. 1953, kedy z poverenia správcu MS sa venoval zredigovaniu zborníka pre knižnú kultúru Knižnica (V. roč.) a súčasne zborníka Knižnice na Slovensku, ktorý vyšiel v r. 1954 nákladom Matice slovenskej, do ktorej SNK v r. 1954 bola organizačne začlenená.

Od r. 1954-1958 zastával v MS funkciu prednostu oddelenia slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie a súčasne do r. 1957 aj edície špeciálnych bibliografií.

Roku 1956 MS vydala štyri jeho brožúry o minulosti a prítomnosti slovenskej bibliografie s prílohou ilustrácií v anglickom, francúzskom, ruskom a nemeckom preklade, o ktorých vyšli recenzie v odborných časopisoch v USA, západnej a východnej Európe.

Matica slovenská postupne vydala jubilentove publikácie, a to:

- Prehľad bibliografie slovenskej a inorečovej so slovenskými vzťahmi (1954),
- Slovenská národná bibliografia v dvadsiatom storočí (1954),
- Vývoj myšlienky národnej knižnice na Slovensku (1955),
- Riznerove listy Jozefovi Škultétymu (1955),
- Bibliografia slovanských kníh týkajúcich sa slovenských vecí (1959),
- Bibliografia kníh v západných rečiach týkajúcich sa slovenských vecí (1959),
- Doplnkový zväzok k obom predchádzajúcim (1960),
- Bibliografia kníh vo východných rečiach týkajúcich sa slovenských vecí (1960),

- Bibliografia publikácií k miestnym a všeobecným dejinám (1962).

Päť uvedených bibliografií obsahuje okolo 32 000 bibliografických popisov.

Treba uviesť, že jubilant pôsobil aj ako vysokoškolský externý pedagóg, keď od r. 1952 do r. 1957 súčasne prednášal na Filozofickej fakulte UK dejiny slovenskej bibliografie a na nadstavbovom maturitnom kurze pre knižničných pracovníkov v Martine a neskôr aj v Bratislave dejiny knižníc na Slovensku.

Aj nášho jubilanta postihli štátnopolitické previerky. Roku 1959 bol preložený na pracovisko Matice slovenskej v Bratislave. Tu v r. 1962 absolvoval popri zamestnaní dvojročné nadstavbové štúdium knihovedy na FF UK.

Ako samostatný odborný pracovník na novom pracovisku venoval sa predovšetkým výskumom dejín knižnej kultúry na Slovensku. Z týchto jeho výskumov vyšli publikácie v MS, z ktorých spomeniem:

- Vývin štatistickej evidencie knižníc na Slovensku v r. 1919-1963 (1966),
- Katalóg slavistických kníh v Národnej knižnici MS (1972) spolu s P. Halašom,
- Slovník autorov slovenských a so slovenskými vzťahmi za humanizmu I-II (1976-1977),
- Zahraničné ocenenia slovenských spisovateľov, vedcov a umelcov (1980),
- Slovník starovekých a stredovekých autorov, prameňov a knižných skriptorov so slovenskými vzťahmi (1987),
- Knižná kultúra na Slovensku v stredoveku a renesancii (1990).

Viaceré rukopisy jeho ďalších publikácií sú pripravené do tlače, medzi nimi aj Knižná kultúra v Bratislave od 9. stor. do r. 1948. Aj na tieto tituly netrepeľivo čaká vedecká, pedagogická a kultúrna verejnosť.

Okrem 25 doteraz vydaných publikácií uverejnil v odborných časopisoch a zborníkoch 260 štúdií a článkov, predovšetkým v týchto časopisoch alebo zborníkoch: Slovensko, Slovenské pohľady, Knižnica, Kultúrny život, Historický časopis, Naša veda, Bibliografický zborník, Knižničný zborník, Die Bibliographie in den europäischen Ländern der Volksdemokratie (Leipzig), Slovenská literatúra, Letopis Pamätníka slovenskej literatúry, Svet vedy, Knižnice a vedecké informácie, Slováci v zahraničí, Romboid, Vlastivedný časopis, Literárno múzejný letopis, Kniha - zborník pre knižnú kultúru, Literárny týždenník, Historická revue, Slovenské národné noviny, Verbum.

Pozoruhodné je, že na základe rozsiahlych odborných výskumov nášho jubilanta postupne prijali za riadneho člena tri vedecké spoločnosti pri SAV. Roku 1969 Slovenská historická spoločnosť, r. 1970 Slovenská spoločnosť pre dejiny vied a r. 1971 Slovenská literárnovedná spoločnosť. Roku 1991 jubilanta prijal za riadneho člena aj Spolok slovenských knihovníkov.

J. Kuzmík r. 1981 odišiel do dôchodku, ale vo výskume dejín knižnej kultúry ešte aj v súčasnosti pokračuje s nevšedným zápalom.

Záverom: Čo k jeho tvorbe dodať? Jeho práce zhodnotili v recenziách odborníci z jednotlivých oblastí. Práce sú ojedinelým prínosom pre našu kultúru. Rozsah nášho periodika nám neposkytuje možnosť obšírnejšie sa im venovať. Túto možnosť azda využijú jednotlivé časopisy a zborníky, do ktorých po roky prispieval.

My, ktorí sme s ním spolupracovali, pri tejto príležitosti mu ďakujeme za nezištné rady a mnohé poučenia.

Sme radi, že nášho jubilanta - úprimného a pracovitého človeka - môžeme srdečne pozdraviť, zaželať mu dobré zdravie, tvorivé sily do ďalšej práce a pohodu v rodinnom kruhu.

Vážení kolegovia,

počnúc rokom 1996 štvrťročník Eblida, z ktorého čerpáme materiál pre naše príspevky do rubriky EBLIDA INFORMUJE, zmenil svoju formálnu podobu, čo malo za následok oneskorenie doručenia výtlačku za prvý štvrťrok 1996. Preto nám ako informačný materiál poslúžili dodatky k časopisu Eblida - Hot News, ktoré prinášajú prehľad najvýznamnejších aktivít, projektov a akcií za mesiace február, marec a apríl.

EÚ - VŠEOBECNE

● Svetový deň knihy a copyrightu

Valné zhromaždenie UNESCO rozhodlo ustanoviť 23. apríl, ktorý je dňom úmrtia dvoch veľikánov literatúry - Shakespeara a Cervantesa, za svetový Deň knihy a copyrightu. Iniciátorom svetového dňa bola Medzinárodná asociácia vydavateľov, ktorá vyjadrila presvedčenie, že v budúcnosti budú aktivity na podporu čítania a kníh organizované práve v tento deň.

● Stredná a východná Európa: spolupráca v oblasti výskumu a technológie

Od júna 1995, keď sa po prvýkrát stretli ministri EÚ pre oblasť výskumu a ministri krajín strednej a východnej Európy, sa podstatne rozšírila spolupráca týchto krajín ako súčasť Štvrtého rámcového programu. K rozvoju spolupráce značne prispela i Medzinárodná asociácia pre podporu spolupráce vedeckých pracovníkov s novými, nezávislými štátmi bývalého Sovietskeho zväzu (INTAS). Aktivity vyvíjané od júna 1995 zahŕňajú všeobecnú účasť na projektoch Štvrtého rámcového programu, podporu špecifickým programom prebiehajúcim v rámci programu INCO-COPERNICUS pre spoluprácu s ďalšími krajinami a medzinárodnými organizáciami, spoluprácu v kontexte informačnej spoločnosti. Komisia a štáty strednej a východnej Európy vytvorili 4 výbory pre nasledujúce oblasti:

- financovanie infraštruktúry,
- vytvorenie právneho a inštitucionálneho rámca,
- stanovenie zásad normalizácie a technických podmienok,
- vytýčenie priorít spolupráce v oblasti výskumu a vývoja.

V marci 1996 sa konalo stretnutie všetkých štyroch komisií s cieľom prerokovať a formulovať odporúčania a závery, o ktorých sa bude diskutovať na stretnutí fóra zvolaného na september 1996.

Bližšie informácie: European Commission, DG XII-Science, research and development, Unit XIII B-2 - INCO-COPERNICUS, 75 rue Montoyer, B-1040 Brussels, Fax: +32-2-296 33 08, e-mail: copernicus.inco@mhsg.cec.be.

● **Projekt ECUP pokračuje a vytýči tzv. Ústredný bod copyrightu (Copyright Focal Point)**

Až donedávna DG XIII/E-4 poskytovala finančnú podporu pre EBLIDA v rámci Knižničného programu, čím umožnila pokračovanie programu Európskej platformy užívateľov copyrightu (ECUP II - European Copyright User Platform) a Kampane za copyrightové povedomie knihovníkov (Copyright Awareness Campaign for Librarians).

15. 1. 1996 sa začal ďalší trojročný projekt ECUP II, ktorý nadväzuje na výsledky dosiahnuté v rámci prvého projektu a zároveň rozširuje jeho rámec o tzv. Ústredný bod copyrightu pre účastníkov Knižničného programu a členov EBLIDA. Projekt zahŕňa 4 okruhy akcií: 1. Diskusie o otázkach práv knižníc v oblasti elektronických služieb a otázky modelových licenčných klauzúl.

2. Semináre s cieľom oboznamovať knihovníkov s novinkami v oblasti copyrightu.

3. Vytýčenie Ústredného bodu copyrightu, ktorý bude garantovať moderovaný zoznam diskusných akcií o problémoch európskeho copyrightu, konzultačné služby, prístup k dokumentom o európskom autorskom práve a chystanej legislatíve prostredníctvom WWW. Diskusie sa začali vo februári 1996.

Blížšie informácie prostredníctvom serveru I'm Europe: <http://www.echo.lullibraries/en/libraries.html>.

4. Riadiaca skupina po diskusiách s vlastníkmi práv stanoví legislatívne odporúčania týkajúce sa výhradných práv knižníc v oblasti elektronických služieb ako návod pre tvorcov národných legislatív.

Uskutočnilo sa 15 pracovných seminárov o copyrighte v 14 členských štátoch EÚ a v Nórsku. V rámci týchto stretnutí knižniční a informační odborníci vyjadrovali svoje názory na možné riešenia existujúcich problémov. Výsledky rokovaní analyzovala Riadiaca skupina ECUP. 10. júla 1995 sa v Amsterdame uskutočnila schôdzka reprezentantov väčších vydavateľstiev a vydavateľských obchodných organizácií. Bola prvým krokom v procese vytvárania modelovej zmluvy o elektronickom kopírovaní.

Blížšie informácie podá riaditeľ projektu, ktorým je pani Emanuella Giavarra v EBLIDA Head Office v Haagu (EBLIDA@mailbox.nblc.nl).

● **Copyright: Smernica o právnej ochrane báz dát prijatá**

Dňa 29. februára '96 po dlhých diskusiách s Európskym parlamentom Rada ministrov konečne prijala smernicu týkajúcu sa právnej ochrany báz dát, ktorá by mala vstúpiť do platnosti 1. januára 1998. Definícia bázy dát v tejto smernici znie takto: "Báza dát je súbor prác, údajov alebo iných nezávislých prvkov zozbieraných systematickým alebo metodickým spôsobom s možnosťou individuálneho prístupu elektronickými prostriedkami alebo inými spôsobmi."

Z tohto vyplýva, že smernica sa vzťahuje nielen na elektronické bázy dát, ale aj na bázy s informáciami na papierovom nosiči. Smernica sa vzťahuje na:

1. bázy dát, ktoré predstavujú originálny intelektuálny výtvor a ako také budú chránené copyrightom,

2. výber, prezentáciu a aktualizáciu báz dát, ktoré často obsahujú len faktické a štatistické údaje, a nie texty v plnom rozsahu znenia, a teda nepredstavujú originálny intelektuálny produkt. Tento typ bázy dát bude chránený tzv. právom sui generis. Zákon o ochrane sui generis bude v platnosti 15 rokov od času vytvorenia bázy dát s možnosťou výnimiek v prípade použitia na súkromné účely, výučbové ilustrácie, vedecký výskum alebo účely verejnej bezpečnosti. Platnosť práva sui generis sa môže rozšíriť aj na bázy dát vytvorené v nečlenských krajinách EÚ na základe vzájomných dohôd.

● **Copyright: Zelená kniha o právnej ochrane kódovaných služieb prijatá**

Európska komisia prijala Zelenú knihu o právnej ochrane kódovaných služieb, ktorá má zabezpečiť platby príslušného poplatku za ich užívanie. Niektoré členské štáty prijali špecifické pravidlá zakazujúce výrobu neoficiálnych dekodérov s cieľom zabrániť pirátstvu v tejto oblasti, no nie všetky členské štáty majú právnu ochranu na rovnakej úrovni. Harmonizácia práva jednotlivých krajín v tejto sfére by viedla k zákazu výroby a používania dekodérov bez ich autorizácie. Členské štáty by mali prijať účinné sankcie za porušenie týchto pravidiel.

EÚ - KULTÚRA

● **Pilotná schéma poskytovania finančnej podpory projektom na propagáciu kníh a čítania v Európe**

Európska komisia sa rozhodla v roku 1996 uviesť pilotnú schému zameranú na zlepšenie spolupráce na poli kníh a čítania, ktorá má dva ciele:

1. podporovať projekty spolupráce založené na báze partnerstva a zamerané na zlepšenie prístupu verejnosti ku knihám a čítaniu;

2. podporovať projekty ďalšieho vzdelávania v tejto oblasti.

K bodu 1: Finančne budú podporované projekty spolupráce partnerov minimálne zo štyroch členských krajín, ktoré budú prezentované sieťami, asociáciami a organizáciami (napr. autorov, prekladateľov, knižníc, vydavateľstiev, knihkupcov), nevýrobnými organizáciami pôsobiacimi vo sfére knižného obchodu alebo regionálnymi a miestnymi autoritami so špecifickým programom.

Cieľom týchto projektov je podporovať:

- prístup ku kultúre a histórii národov Európy prostredníctvom šírenia literárnych a divadelných diel,
- výmenu znalostí a know-how na európskej úrovni,
- rozvoj partnerských iniciatív z hľadiska uľahčenia prístupu k údajom o šírení a propagácii kníh a čítania.

Projekty musia mať inovačný charakter európskeho významu a musia byť realizované v priebehu roka 1996. Finančný príspevok spravidla nepresahuje 35 % z celkových nákladov a jeho maximálna výška je 50 000 ECU.

K bodu 2: Špeciálnu finančnú podporu získajú projekty ďalšieho vzdelávania prekladateľov s cieľom zlepšiť úroveň prekladaných prác a projekty vzdelávania ľudí pracujúcich v oblastiach patriacich do bodu 1.

Podpora bude mať formu grantov. Mená jednotlivých recipientov musia byť registrované Európskou komisiou. Žiadosti musia byť predložené do konca júna 1996 na špeciálnych formulároch.

Záujemci môžu obdržať tieto formuláre v kanceláriách Európskej komisie jednotlivých členských krajín a na adrese: Commission's Culture Unit, Office 4/09, rue de la Loi/Wetstraat, 102, B-1049 Brussels.

● **Štvrté fórum o knihách a čítaní v Štrasburgu**

17. apríla sa uskutočnilo 4. fórum o knihách a čítaní. Témou stretnutia bola "pevne stanovená cena knih". Fóru predsedala Jessica Larive, členka holandského parlamentu, ktorá predstavila nových viceprezidentov - pani Carol Tongue (členka parlamentu Veľkej Británie) a pani Mary Banotti (členka írskoho parlamentu). Okrem iných sa akcie zúčastnili zástupcovia napr. Federácie európskych vydavateľov, Európskych knihkupcov, Európskeho kongresu spisovateľov a EBLIDA, ktorú zastupovala pani Sherry Jespersen. Všetci účastníci sa zhodli na dôležitosti pevne stanovených cien kníh pre všetky sektory knižného sveta ako prostriedku ochrany autorov, knihkupectiev, vydavateľov a knižníc. Na záver stretnutia sa rozhodlo o zozbieraní všetkých existujúcich národných štúdií s touto problematikou s cieľom získať celoeurópsky prehľad.

EÚ - TELEMATIKA

● **EURO-ISDN (Integrated Service Digital Network): Transeurópska telekomunikačná sieť**

Európska komisia (DG XIII) uverejnila Výzvu na zasielanie návrhov zameranú na rozvoj EURO-ISDN ako transeurópskej telekomunikačnej siete. Komisia uvíta návrhy originálne plánovaných projektov, ktoré zodpovedajú súčasným potrebám niektorých členských štátov a budú v nich realizované.

Projekty pokrývajú tieto oblasti: transeurópske verejné telekomunikačné siete vrátane škôl s online výučbou, európska univerzitná sieť s otvorenou výučbou a dištančným vzdelávaním, prístup k európskemu kultúrnemu dedičstvu. Komisia plánuje uskutočniť informačný deň v Bruseli. Dátum a podrobnosti o účasti na ňom budú zverejnené v informačnom balíku. Uzávierka návrhov je 24. júna 1996.

Kontakt: European Commission, DG XIII - Telecommunications, information market and exploitation of research, Directorate XIII/A, Ref. Euro-ISDN 1/96, 2000 rue de la Loi (B-31 317), B-1049 Brussels, tel: + 32-2-296 83 42, fax: +32-2-296 83 93.

● **Informačné technológie (ESPRIT)**

Európska komisia (DG III) publikovala Výzvu na zasielanie návrhov súvisiacich s programom výskumu, technológie a vývoja v oblasti informačných technológií (ESPRIT). Tematicky by mali predložené návrhy zahŕňať:

- softwarové technológie,
- technológie pre komponenty a subsystémy,
- systémy multimédie,

- dlhodobý výskum,
- otvorené iniciatívy v oblasti mikroprocesorových systémov,
- vysokovýkonné počítače a práca v sieťach,
- technológie na komerčné účely.

Podrobnejšie informácie je možné získať z informačného balíka ESPRIT Európskej komisie a na serveri CORDIS WWW homepage ESPRIT.

Bližšie informácie: European Commission, DG III - Industry, IT Information Desk, 200 rue de la Loi, B-1049 Brussels, fax: + 32-2-296 83 88, e-mail: esprit@dg3.cec.b

● **Multimediálny výučbový software**

Výsledky výzvy na vyjadrenie záujmu na poli multimediálneho výučbového softwaru, ktorá bola publikovaná v júni 1995, v súčasnosti sú už prístupné. Cieľom tejto výzvy bolo zhromaždiť podnety pre celoeurópsku iniciatívu zameranú na rozvíjanie európskeho trhu multimediálneho výučbového softwaru, zlepšenie jeho kvality, ako aj jeho prispôsobenie požiadavkám používateľov vrátane detí. Tematicky ide o výskum a vývoj, podporu vývoja a výroby multimediálneho výučbového softwaru a jeho aplikáciu i využívanie. Komplexná analýza získaných odpovedí vrátane špecifikácie krajiny, adries trhov a typov respondentov je k dispozícii na požiadanie.

Bližšie informácie: http://www.cec.lu/mes/en/calls/mescall_toc.html.

● **INFO 2000**

Po formálnom prijatí programu INFO 2000 sa predpokladá v druhej tretine roku 1996 publikovanie prvých príspevkov reagujúcich na výzvy na zasielanie návrhov týkajúcich sa INFO 2000. Ide o viacročný projekt únie (1996-1999) zameraný na stimulovanie rozvoja európskeho priemyslu multimédií a podporu využívania multimediálneho obsahu v rodiacej sa informačnej spoločnosti.

Zasielané príspevky sa budú zaoberať týmito témami:

1. Názorná demonštrácia multimediálnych informácií a vytvorenie siete (MIDAS-NET) pozostávajúcej z organizácií aktívnych pri rozširovaní informačnej spoločnosti.
2. Stimulácia pilotných projektov prispievajúcich k vytváraniu európskych inštitúcií, ktoré by vytvárali multilingválne, interaktívne, multimediálne informačné produkty a prekonávanie technologických, kultúrnych, trhových a iných bariér brániacich rastu európskeho informačného priemyslu.

Náčrt pracovného programu obsahuje 4 akčné línie:

- stimulácia dopytu,
- využívanie informácií európskeho verejného sektora,
- aktivovanie európskeho multimediálneho potenciálu,
- podporné akcie.

Kópie náčrtu uvedeného programu: prostredníctvom WWW na serveri l'm Europe, <http://www2.echo.lu/info2000/en/infowkpg.html>.

Bližšie inf.: European Commission, INFO 2000 Help Desk, BP 2373, L-1023 Luxembourg, tel: +352-3498-1222, fax: +352-3498-1234.

● **Európsky parlament prijal správu o INFO 2000**

Európsky parlament prijal na svojom plenárnom zasadnutí 28. marca 1996 správu, ktorá by mala podporiť rozhodnutie rady o programe INFO 2000. Cieľom programu je prechod od klasickej, tlačenej formy publikovania k modernej, elektronickej a stimulácia dopytu po nových multimedialných službách. Parlament schválil rozpočet 100 miliónov ECU na 3 roky (1996-1998). Ďalej navrhol zmeny v rozdeľovaní finančných prostriedkov a podal pozmeňujúce návrhy týkajúce sa kladenia väčšieho dôrazu na kultúrnu a jazykovú rôznorodosť Európy, podpory geograficky znevýhodnených európskych regiónov a zvyšovanie dopytu po službách zo strany určitých používateľských skupín. Návrh bude vrátený Rade ministrov na konečné zváženie pred formálnym prijatím.

● **Elektronické publikovanie: DG XII v sieti**

Európska komisia (DG XII pre vedu, výskum a vývoj) zaviedla službu umožňujúcu používateľom Internetu elektronické objednávanie vybraných publikácií: brožúry a letáčky na témy: výskum a technológia - štvrtý rámcový program 1994-1998, výskum a technologický vývoj financovaný Európskou úniou, spolupráca s východnou Európou v oblasti vedy a techniky.

Táto služba je poskytovaná prostredníctvom WWW na: <http://www.cec.lu/en/comm/dg12/pub.html>.

PROJEKTY

● **Nový program Kaleidoskop: výzva na zasielanie návrhov**

19. apríla 1996 Európska komisia DG X uverejnila v časopise Official Journal C114/16 Výzvu na zasielanie návrhov na podporu umeleckých a kultúrnych aktivít v Európe. Kaleidoskop je plánovaný na obdobie 3 rokov (je v platnosti od 1. januára 1996) a zahŕňa 2 druhy činností:

1. Podpora akciám a kultúrnym projektom realizovaným v partnerstve alebo prostredníctvom sietí z týchto oblastí: hudba, tanec, divadlo, opera, maliarstvo, sochárstvo, rezbárstvo, ryctvo, architektúra, dizajn, fotografia a takisto projekty zahŕňajúce multimédia ako prostriedok umeleckého vyjadrenia. Charakter týchto projektov musí byť novátorský, kvalitatívne na vysokej úrovni a európskeho významu. Podpora poskytnutá nesmie presiahnuť 25 % celkových nákladov na projekt a nemôže prekročiť sumu 50 000 ECU.
2. Podpora projektom, ktoré majú svojim mimoriadnym významom kultúrny a sociálno-ekonomický dosah na celú Európu. Podmienkou je angažovanie sa najmenej 4 účastníckych členských štátov. V prípade záujmu je možné obdržať formuláre žiadostí o podporu na úradoch Európskej komisie v jednotlivých členských štátoch alebo na adrese:

European Commission, Kaleidoscope Programme DG XI/D1 - Culture Unit, Room 4/02, Rue de Loi/Wetstraat 102, B-1049 Brussels. Žiadosti treba zaslať do 14. júna 1996.

● **Zasadnutie výkonného výboru EBLIDA z 29. - 30. marca 1996**

Z protokolu zasadnutia výkonného výboru EBLIDA vyberáme najzaujímavejšie informácie:

- predstavenie novej riaditeľky EBLIDA pani Barbary Schleihagen, ktorá oboznámila účastníkov s prioritami svojej budúcej činnosti;
- uvedenie do funkcie novej poradkyne pre problémy copyrightu pani Emanuely Giavarra;
- opätovné predloženie návrhu na zavedenie ceny EBLIDA, ktorá by podnietila intenzívnejšie angažovanie sa členov EBLIDA v jej aktivitách s poukázaním na príklad Švédska, kde tento systém odmieta vynikajúco funguje;
- rozširovanie EBLIDA o plnoprávných členov. Výkonný výbor opätovne potvrdil svoje stanovisko, podľa ktorého sa plnoprávnymi členmi EBLIDA môžu stať výlučne len knižnice, nikdy však vládne organizácie, čo zaručí úplnú nezávislosť EBLIDA a jej mimovládny charakter;
- zmenená, kvalitnejšia forma časopisu EBLIDA NEWSLETTER, od začiatku roku 1996 pod novým názvom INFORMATION EUROPE, čo by malo prilákať väčšie množstvo predplatiteľov a inzerentov;
- otázky nových predpisov vzťahujúcich sa na sponzorstvo boli obohatené o nové myšlienky a nápady poskytujúce celý rad možností financovania nákladov a služieb EBLIDA, ktoré budú pokrývané príspevkami sponzorov a poplatkami inzerentov;
- oboznámenie sa s terajším stavom projektu ECUP+, ktorý začal svoju činnosť 15. januára 1996, a zdôraznenie nevyhnutnosti vytvoriť výbor pre otázky copyrightu v každom členskom štáte.

● **Zasadnutie Rady EBLIDA v Dubline**

3. - 4. mája 1996 sa na základe pozvania Írskej asociácie knižníc, ktorá zároveň plnila úlohu hostiteľa, uskutočnilo v Dubline zasadanie Rady EBLIDA. Na programe bolo okrem iného schválenie záverov Rady zo schôdzky v Bruseli 7. septembra 1995, prerokovanie problémov vyplývajúcich z memoranda Výkonného výboru EBLIDA zo schôdzky 15. decembra 1995 a 29. - 30. marca 1996, správy o činnosti za obdobie 1995-1996, oboznámenie s pracovným programom a cieľmi na roky 1996-1997, finančná správa za rok 1995, rozpočet na rok 1996 a iné otázky.

● **Infomedia '96**

V dňoch 22. - 23. mája 1996 sa v Prahe konala druhá konferencia informačných odborníkov Infomedia '96. Hlavnou témou boli zdroje informácií na elektronických médiách, CD-ROM-y, Internet, elektronické zdroje informácií vo verejných a akademických knižniciach, nové metódy, technológie a softwarové prostriedky, copyright a licencie týkajúce sa elektronických médií, informačný trh a marketing. Prezentovali sa aj finančné podpory Európskej komisie pre informačné projekty v knižniciach ako tzv. Knižničný program (Libraries Programme).

Bližšie informácie: Albertina Icome Praha, Revoluční 13, CZ-11000 Prague 1, Czech Republic, tel: +42-2-24803303, fax: +42-2-24803296, E-mail: aip@login.cz.

● **Spolupráca knižníc sever / juh / západ / východ**

V dňoch 24. - 28. júna 1996 sa v Zeillerne (Rakúsko) uskutoční pracovný seminár zameraný na rozširovanie a prehľbovanie spolupráce medzi jednotlivými knižnicami, osobami a inštitúciami v Európe. Spoločnými organizátormi seminára sú Nemecký knižničný inštitút (DBI) a Asociácia rakúskych knižníc.

Kontakt: Foreign Relations Office, German Library Institute, Ms Elisabeth Simon, Luisenstr. 57, 10117 Berlin, tel: +49-30-231 19-473/-474, fax: +49-30-231 19 480/410.

● **Prístup verejnosti k informáciám: kľúč ku komerčnému rastu a demokracii v elektronickom prostredí**

27. - 28. júna 1996 sa v Štokholme uskutoční konferencia pod názvom "Prístup verejnosti k informáciám: kľúč ku komerčnému rastu a demokracii v elektronickom prostredí", ktorú organizuje EK (DG XIII). Bude sa na nej diskutovať o otázkach súvisiacich s verejným prístupom k informáciám a problémoch štruktúr, ktoré by umožnili sprístupňovanie týchto informácií, o právach duševného vlastníctva a národných záujmoch, o zdokonalení synergie verejného a súkromného sektora na informačnom trhu atď.

Bližšie inf. na adrese: European Commission, DG XIII - Telecommunications, information market and exploitation of research, Mr G. Papapavlou, JMO B4/019, Plateau du Kirchberg, L-2920 Luxembourg, fax: +352-430133190.

● **Práca v sieťach a informačné služby v krajinách strednej a východnej Európy**

8. - 11. júla 1996 sa v Blagoevgrade (Bulharsko) bude konať medzinárodný pracovný seminár v anglickom jazyku na tému "Práca v sieťach a informačné služby v krajinách strednej a východnej Európy" s podporou Európskej komisie. Program seminára bude pokrývať rôzne aktivity a všeobecný stav práce v sieťach v krajinách strednej a východnej Európy. Účastníci si budú môcť overiť výsledky dosiahnuté v rámci projektu ESATT (Európska sieť na prenos vedy a technológie) a zdokonalenie služieb poskytovaných prostredníctvom sietí ako praktický výsledok realizácie tohto projektu.

Kontakt: Centre for Informatics and Computing Technology, BAS, Acad. G. Bonchev Str., Block 25 a, BG-1113 Sofia, tel: +359-2-713 66 16, fax: +359-2-707 273, E-mail: esatt@acad.bg.

Bližšie informácie: INRA-DIC, Therese Babilliot/Claire Ribaut, fax: +33-1-308 334 40, e-mail: babillio@versailles.inra.fr

● **Knižný veľtrh vo Frankfurte**

Tohoročný knižný veľtrh vo Frankfurte sa bude konať 2. - 7. októbra 1996. Počíta sa s účasťou viac než 9000 vystavovateľov z celého sveta s novinkami knižnej a časopiseckej produkcie, ako aj najnovšie produkty z oblasti softwaru a multimédií. Rýchlo sa rozrastajúci trh multimédií bude v Electronic Media Hall reprezentovať široký sortiment výrobkov vrátane aplikácií systémov software/autor, publikovania na požiadanie, elektronických kníh, online publikovania, informačných služieb a báz dát.

● **Medzinárodný pracovný seminár o legislatíve**

14. - 16. novembra 1996 bude vo Varšave medzinárodný pracovný seminár o problematike knižnej legislatívy. Seminár organizuje Rada Európy v spolupráci s poľským ministerstvom kultúry a Knižnou komorou Poľska. Cieľom seminára je pomôcť krajinám strednej a východnej Európy pri vytváraní vhodnej legislatívy týkajúcej sa ekonomických otázok knižnej a knižnickej problematiky, ktorá zahŕňa spisovateľov, prekladateľov, vydavateľov, knižnice a kníhkupcov. Zúčastnia sa ho reprezentanti knižného sektora z 19 krajín strednej, východnej a západnej Európy, relevantné medzinárodné, európske a národné mimovládne organizácie.

Bližšie informácie: Mr Giuseppe Vitiello alebo Ms Ruth Goodwin, Books and Archives Programme, Directorate of Education, Culture and Sport, Council of Europe, 67095 Strasbourg CEDEX, tel: +33-88 41 28 47, +33-88 41 34 96.

● **Fórum o elektronických dokumentoch**

19. - 20. decembra 1996 sa v Bruseli bude konať multidisciplinárne fórum o elektronických dokumentoch. Hostiteľmi akcie budú členské štáty EÚ a Európska komisia (DG XII pre vedu, výskum a vývoj a Generálny sekretariát) a zúčastnia sa na ňom odborníci z oblasti manažmentu informačného toku a elektronických dokumentov. Diskusia sa bude zameriavať na možnosti intenzívnejšej spolupráce v rámci únie na poli manažmentu, uchovávaní, konzervácie a rešeršovania elektronických dokumentov. Hlavnými témami budú otázky informačného toku, životného cyklu elektronických dokumentov, vzťahov medzi tvorcami, používateľmi a kustódmi informácií, otázky terminológie a pojmov, ako aj celoeurópskej kooperácie. Organizačný výbor fóra v súčasnosti očakáva príspevky a návrhy k uvedeným problémom. Konečný termín odovzdania príspevkov je 25. jún 1996.

SPRÁVY

● **Information Europe: nový časopis EBLIDA v spolupráci s Beishon Publications Ltd.**

V marci 1996 bol distribuovaný prvý výtlačok novej farebnej verzie časopisu EBLIDA NEWSLETTER pod názvom INFORMATION EUROPE. Nový časopis bude aj naďalej členom EBLIDA poskytovať informácie o rozvoji knižnickej a dokumentačnej činnosti v Európe. Information Europe bude prinášať správy a články, ktoré zaujímajú jednotlivcov a organizácie z oblasti kultúry, informačnej technológie, smernice a legislatívu týkajúcu sa knižnic, informačných a dokumentačných stredísk.

● **Nová riaditeľka EBLIDA**

Od 1. marca začala pôsobiť vo funkcii riaditeľky EBLIDA pani Barbara Schleihagen, ktorá predtým pracovala v Nemeckom knižničnom inštitúte (DBI) v Berlíne ako organizátorka programu extenzívnej knižnej pomoci knižniciam strednej a východnej Európy, ktorý

bol financovaný nemeckou vládou. Taktiež bola zapojená do činnosti National Focal Point pre "Knižničný program" navrhnutý DG XIII/E-4. Pred pôsobením v Nemeckom knižničnom inštitúte pracovala na rôznych postoch v Britskej rade v Nemecku, počas posledných troch rokov vo funkcii referenta pre oblasť literatúry. Barbara Schleihagen je povolaním knihovníčkou.

Výber a preklad: Mgr. Daniela Vámošová, Mgr. Helena Melichová, Mgr. Elena Pristašová